

Núm. 25 - Octubre - Novembre - Desembre 1995

Miramar

VALLDEMOSSA

BANCA MARCH

C/ Chopin, 3
Telèfon 61 23 77
VALLDEMOSSA

LLIBRES I IMPRESSOS

Carrer de Can Troncoso, 3 - Tel. 71 26 60
07001 PALMA DE MALLORCA

Edicions Cort

CALLEJERO
DE
PALMA

UN INSTRUMENT NECESSARI

Carrer Can Troncoso, 3
Tel. 71 27 80 — Fax 72 00 36
07001 PALMA DE MALLORCA

COORDINACIÓ

Antònia Serrano i Darder

EQUIP DE REDACCIÓ

Antònia Maria Calafat i Rivas

Margalida Calafat i Torres

Nicolau S. Cañellas i Serrano

Rafael Estaràs i Estaràs

Miquel Joan i Salvà

Catalina Julià i Noguera

Jaume Moià i Villalonga

Joan Carles Palos i Nadal

Benigne Palos i Vadell

Miquel Ripoll i Rul-lan

Antònia Serrano i Darder

Matilde Serrano i Darder

Pere Bru Serrano i Darder

Sebastià Trias i Mercant

INFORMACIÓ ESPORTIVA

Bartomeu Torres i Morell

Lluís Oliver Barceló

Gaspar Mas Garcias

INFORMACIÓ MUSICAL

Jaume Capllonch

María José Mas

PASSATEMPS

Bernadí Estaràs, «Gotzo»

Ferran Móra i Gayà

DIBUIX I FOTOGRAFIA

Joana Lladó i Vila

Josep Lladó i Vila

Antoni Muntaner i Bujosa

Josep Antoni Serrano i Darder

Pre Bru Serrano i Torres

Joan Tortella i Araque

ASSESSORAMENT LINGÜÍSTIC

Antònia Maria Calafat i Rivas

Catalina Julià i Noguera

COL·LABORACIONS

Feliu J. Bauzà Martorell

Magdalena Boscana Mas

Magdalena Boscana Ripoll

Maria del Carme Bosch Juan

Joan Cabot i Estarelles

Maria Dolors Calafat Rivas

Toni Colom Colom

Maria Encarnació Coll

Maria del Carme Crespo

Maria Dolors Estrades Calafat

Rodolfo E. Polonyi

Joana Serra de Gayeta

Pere Bru Serrano Torres

Frederic Soberats Liegey

MAQUETACIÓ

Documenta Balear

IMPRESSIÓ

Impremta Politècnica

DIPÒSIT LEGAL

PM 761-1989

Els articles publicats a la revista expressen únicament l'opinió dels seus autors.

La revista Miramar és trimestral. Tanca l'edició per als diferents números que edita durant l'any el darrer dia dels mesos següents: febrer, maig, agost i novembre. Passat aquest termini, les col·laboracions i fotografies seran per al proper número. Gràcies.

EDITORIAL	4
INVESTIGACIÓ	
Orígens i escuts dels llinatges de Mallorca. Mateu.....	5
VISIONS HUMANES	
Mon pare	7
INVESTIGACIÓ	
Els pescadors de Valldemossa (11). Els «Gotzo».....	8
Història d'un agraïment	11
El guix a Valldemossa.....	14
El cant del <i>Miserere</i> , una tradició valldemossina	17
ENTREVISTA	
Bozena Adamczyk	20
LA VILA	
Ajuntament.....	22
Sor Antònia Lladó Morey	23
Altres temps. Arxiu fotogràfic d'Antoni Muntaner «Guarín».....	24
Cròniques de na Dolores	26
Imatges d'antany	34
MARXA JOVE !!!	
Racó del jovent.....	35
Associació de Joves de Valldemossa.....	36
Què passa per la llista cinematogràfica.....	36
BÚSTIA OBERTA	
Cartes arribades a la nostra redacció.....	38
COL·LABORACIONS	
Immigració i integració lingüística a Mallorca.....	39
Recull de notícies i fotografies interessants tretes de l'arxiu d'Antoni Cabot	
Estarelles mentre fou vicari i llavors rector de Valldemossa.....	41
Una cafrada	42
NOTÍCIES	
Pintura	43
CULTURA	
La veu dels nostres poetes i glosadors	45
CREACIÓ LITERÀRIA	
Conte. Un altre lloc	48
Il·lusió o tragèdia?.....	49
NOTÍCIES	
Calaix de Sastre.....	50
ENTREVISTA	
Parlam amb en Toni Tomàs, president de la Federació Balear de Caça.....	53
EXCURSIONISME	54
CULTURA.....	55
ESPORTS	
Futbol	57
Tennis.....	58
Fotografies esportives	60
PASSATEMPS	62

AGRAÏMENT: L'OCB agraeix profundament a l'artista pintor Josep Coll Bardolet l'obsequi que ens ha fet de les cobertes de la revista *Miramar*, les qual reproduïxen un oli realitzat per ell mateix amb gran encert.

Podem dir que la notícia de l'estiu a la vila ha estat la presentació durant les festes de la Beata del disc compacte *Valldemossa i la seva música*. Els valldemossins hem d'estar contents de comptar amb un patrimoni cultural ric, i de ser capaços de poder-lo enriquir encara més amb iniciatives com aquesta. Benvinguda sigui, doncs. Com també siguin benvingudes totes les iniciatives en aquest sentit. Ara es comenta que els integrants del Cor Parroquial, amb Mateu Calafat com a director, tenen la intenció de continuar aquest camí de divulgació musical que han encetat. Serà sens dubte una bona nova si el projecte es pot dur a terme. Ho desitjam de bon veres, ja que el Cor Parroquial afegiria d'aquesta manera un gra més al rosari d'esdeveniments que fan de Valldemossa un poble culturalment capdavanter entre els de la nostra illa.

Els valldemossins anam demostrant dia a dia que tenim empena per dur a terme projectes ambiciosos, però de vegades ens returam perquè el canvi, les innovacions, ens semblen poc atractius, i restam massa ancorats en el costum -que de vegades no és tan antic com sembla. Això és el que passa, i no altra cosa, en un tema que ja algunes vegades ha estat tractat en les pàgines d'aquesta revista. Facem un poc de memòria.

Fa quatre anys, l'octubre de 1991, en un editorial com aquest dèiem:

«Podem veure a l'article de Sebastià Trias [«Les dues cartes de Sor Caterina Tomàs», *Miramar*, 9, octubre de 1991] com Sor Catalina Tomàs escrivia en la nostra llengua i pensam que tots els cànctics que li dedicam, a més de «Sor Tomasseta», haurien d'ésser amb la llengua que ella emprava

quan cantava per Son Gallard o al cor de Santa Magdalena. La mateixa que usava per donar savis consells i per parlar amb les seves germanes.»

I fa tres anys, l'octubre de 1992:

«L'Arxiduc i Nils [Burwitz, pintor i pregoner de les festes d'aquell any] ens han donat una lliçó. Cal que en prenguem exemple i els imitem i visquem en la nostra llengua en la vida quotidiana i també en les nostres pregàries, en les de cada dia i en les de les ocasions solemnes, com els cants i la novena a la santa valldemossina, Catalina Tomàs.»

I no ens cansarem de repetir-ho i de demanar-ho. Ens agradaria molt sentir algun dia no molt llunyà, a la Parròquia, com el Cor Parroquial canta els parenostres i les avemaries de la novena de la mateixa manera que els fidels els responen, és a dir, en valldemossí. Per què no? Per què no pronunciar aquestes paraules tal com apareixien al programa de les festes d'enguany:

«Glòria glòria a la Il·lustre Heroïna
que a sos valls bressolà Valldemossa?»

Cal que conservem, per una altra banda, el cant que es fa en llatí («Cantibus») com a remembrança dels segles en què el llatí fou una llengua universal, llengua de tota la cristiandat, i, per tant, en part també nostra, en peu d'igualtat amb tots els altres països catòlics.

Apuntem-nos a la modernitat, evolucionem, no ens faci por. Ben segur que els resultats seran molt positius i enriquidors per al nostre poble, per a Valldemossa.

Marquès de Vivot
Telèfon 61 25 42
VALDEMOSA

Orígens i escuts dels llinatges de Mallorca

MATEU

Llinatge també utilitzat com a nom de baptisme. Ve de Mathaeus, nom d'un dels dotze apòstols: segons el text del primer evangeli, era un publicà de Cafarnaüm que deixà el seu ofici per acompanyar Jesús.

Sembla que l'establiment de famílies d'aquest llinatge a Mallorca tingué lloc els primers anys de l'ocupació catalana. T. Mateu fou un dels diputats que, en nom de la vila de Campos, l'any 1285 juraren obediència i feren homenatge al rei Alfons d'Aragó.

Bernat Mateu, l'any 1306, fou jurat de la Ciutat i Regne de Mallorca.

Al segle XVI, aquest llinatge estava repartit de manera regular per diverses localitats de Mallorca, com ara Bunyola, Muro o Sant Joan. Avui en dia és, sens dubte, la localitat de Bunyola la que té una representació més notable d'aquest llinatge.

Pel que respecta a Valldemossa, la presència és escassa, però destacam un artista notable anomenat Francesc Mateu i Nicolau el qual posseïa una propietat al nostre poble,

on nasqué la seva mare i on va transcórrer part de la seva infantesa, a casa dels seus padrins i parents. Adquirí una cel·la a la Cartoixa -avui propietat de la família Capllonch Ferrà: l'obtingué en una subhasta per la quantitat de sis mil set-cents cinquanta pessetes, més sis-cents quinze més pels mobles que hi havia. Creim que val la pena resumir el que fou la vida artística d'aquest personatge desconeguda per molts de valldemossins.

Francesc Mateu Nicolau, Uetam

Aquest baix va néixer a Palma el 4 de maig de 1847. Concretament en una modesta casa de la Rambla que era a la vegada estanc i botiga de queviures. Ben aviat es va adonar de la seva veu i com que a Palma en aquella època hi havia grans activitats operístiques i de sarsuela, va començar a introduir-se en aquest món. Va prendre seriosament la seva capacitat i començà els estudis musicals amb Ignasi Muntaner i amb Joan Gomila. Aquest, que era l'empresari del teatre de Palma, s'adonà de la

Escut: Una mà de color natural sostinguda per un lleó, també natural, en camp de plata.

impressionant veu de baix que tenia Mateu i el féu debutar l'any 1869 amb l'òpera *Linda di Chamounix*. Malgrat que sols aconseguí un èxit mitjà, se li va pronosticar un gran futur, com així va ser. Aquella mateixa temporada ja va actuar en tres òperes més i va fer el *Concert de benefici*, cosa que només es concedia als cantants ja consagrats.

Malalt d'hemoptisi, que va superar, no tornà a actuar fins el 1871, any en què reemprengué la carrera.

Arran del primer contracte fora de Mallorca decidí canviar-se el nom. Es capgirà el llinatge i a partir de llavors es va dir Uetam.

El seu debut fora de l'illa fou en

BAR S'OLIVERA

AVINGUDA ARXIDUC LLUÍS SALVADOR

TELÈFON 61 25 77

VALLDEMOSSA

una altra illa, Las Palmas. El 1872 debutà a Barcelona i va anar guanyant prestigi, tot i que, com a baix, tenia poques oportunitats de lluir-se. Dos anys després, molest amb el públic mallorquí per la manca de comprensió, un dia en què li fallà la veu, partí cap a la Península, actuà a València, Barcelona, Lisboa, continuà per altres països fins a arribar a Sant Petersburg. Allà es consagrà definitivament la temporada 1877/78. Aleshores ja va actuar en òperes on pogué lluir les seves qualitats.

Es va casar amb Caterina Muntaner i Pons, la qual l'acompanyà sempre en els seus desplaçaments. El primer fill que tingueren nasqué a Sant Petersburg, on també morí al cap de pocs dies.

Uetam continuà actuant gairebé cada temporada a Sant Petersburg, però també actuà a Madrid (1880), Florència, Roma i altres ciutats.

En algunes ocasions va coincidir, al Teatro Real, amb el tenor Julián Gayarre i entre els dos entusiassmaven el públic fora mesura. Junts cantaren, també, els funerals d'Alfons XII. Cobert de distincions oficials, Uetam esdevingué el cantant preferit de la Cort, i va cantar a Madrid freqüentment els darrers anys de la seva vida.

Amb el segle XIX s'anà apagant la carrera d'Uetam. Va cantar a Rússia per darrera vegada l'any 1898. A

Madrid hi actuà fins el 1902, en què el teatre féu fallida i ja li devia dotze mil pessetes, una respectable quantitat, gairebé una fortuna. En aquells moments gravà uns cilíndrics fonogràfics, els quals, desgraciadament s'han perdut.

L'any 1903 es va retirar cantant Mefistòfeles de *Faust*. El 19 de maig de 1913, va morir a Palma acompanyat per la fidel esposa. El mateix any, l'Ajuntament de Palma el declarà fill il·lustre. Malgrat haver-se retirat de l'escena, Uetam mai no va deixar de cantar, pocs dies abans de morir havia cantat una ària de *Lucrezia Borgia*.

Té un carrer dedicat a Palma, un a Palmanova i un a Valldemossa.

Fonts: GEC, *Els mallorquins nom a nom*, de G. Mestre Oliver i *Diari Avui*.

Miquel Ripoll Rul·lan

Fe d'errades

Al *Plec de Cultura Popular V*, pàgina XXXI, hi ha dos paràgrafs que diuen:

«Antoni Fortuny i Catalina Bisquerra tingueren dues filles Francisca (1911) i Dolores (1912). La mare morí molt jove, als 28 anys, just després de néixer Dolores. Era l'estiu, les nines passaren a viure amb els seus avis Raimundo Fortuny de Son Oleza i Maria Dolors Moragues, filla del propietari de Son Moragues, els quals aleshores eren a Son Oleza.

Després de vuit anys de vidu Raimundo Fortuny es tornà casar amb Amparo Bauzà de Mirabò, amb la qual tingué cinc fills més.»

El que haurien de dir és:

«Antoni Fortuny i Catalina Bisquerra tingueren dues filles Dolores (1910) i Francisca (1911). La mare morí molt jove, als 28 anys, just després de néixer Francisca. Era l'estiu, les nines passaren a viure amb els seus avis Raimundo Fortuny de Son Oleza i Maria Dolors Moragues, filla del propietari de Son Moragues, els quals aleshores eren a Son Oleza.

Després de vuit anys de vidu Antoni Fortuny es tornà casar amb Amparo Bauzà de Mirabò, amb la qual tingué cinc fills més.»

Sa plaça Pública té
botiga i carniceria
on podeu comprar-hi bé
es queviures cada dia,
congelats, fruita també,
i a més, molta simpatia.

CA N'AMELIA
QUEVIURES I CARNISSERIA

Plaça Pública, 13
Tel. 61 24 33
VALLDEMOSSA

MON PARE

Amb aquest article vull començar una nova secció dins Visions Humanes. serà igual: seran anècdotes, seran converses, seran sentiments. Però amb una petita diferència. Totes les històries que sortiran a partir d'ara les he escoltades a mon pare, a ma mare o a qualcú de la meua família o el meu entorn proper. Es podria dir que són una cosa així com *històries de família* i que, a més, són, també, allò que en diuen *fets succeïts*.

Com que a mon pare li dec moltes de coses, avui vull parlar d'ell com a enllaç entre uns articles i els altres. A més, era un gran conversador, i la majoria d'històries que us aniré contant les sé perquè ell ens les contava a nosaltres.

Francesc Serra de Gayeta i d'Asprer vivia a Barcelona quan va esclatar la Setmana Tràgica. D'això, però, no se'n recordava perquè només tenia mig any. Molt jove - un estiu a Pollença - es va enamorar de ma mare, però, entre guerres, malalties i morts de familiars i d'altres problemes no es casaren fins el 1942.

Des de sempre s'havia interessat pels moviments catalanistes i nacionalistes. Ell contava que, quan la Guerra Mundial, era a la llista dels pollencins que havien d'eliminar si guanyaven els alemanys. En aquell temps, els vespres sintonitzava la BBC. I anys després, Ràdio París i la Pirenaica.

A ca nostra, a Pollença, hi havia -i hi ha- un arxiu ple de manuscrits. Però els seus estudis històrics no començaren en aquest arxiu, fou d'una manera bastant curiosa: quan a ca nostra férem la teulada nova ma mare organitzà un dissabte general al

porxo i d'aquesta neteja se'n va salvar un cove enorme ple de «papers antics». Els horabaixes d'hivern els intentaven llegir. Hi havia una mescla de cartes d'avantpassats i de documents interessants. Fou esbrinant de manera molt concreta els seus orígens catalans -pel llinatge Asprer- i, una vegada jubilat, anava als arxius de Ciutat i de Pollença.

Féu estudis -publicats a la revista *Lluc*, al *Butlletí de la Societat Arqueològica Lul·liana* i altres- que van des d'esclaus mallorquins en «terra de moros», a descobrir i demostrar l'existència real del fins aleshores llegendari heroi Joan Mas. Es va interessar, i també en va escriure articles o en va fer conferències, per Guillem Cifre de Colonya i la Institución Libre de Enseñanza i, sobretot, per defensar el caire poètic i catalanista de Miquel Costa i Llobera.

L'any 1952 va fer un hotel al Port de Pollença. D'aquest hotel en una altra ocasió us en contaré moltes anècdotes. Però, s'ho havia pres tan seriós i era tan passador de pena que el primer dia -un vespre que la Guàrdia Civil va dur un client begut, va decidir vendre'l, i ho va fer en contra de quasi totes les opinions.

L'any 1959 ens va traslladar a tota la família a Barcelona, i no arribàrem a estar-hi dos anys. Va agafar una depressió i una neurastènia tan grossa que enyorava les mosques i ens duia en tren a Sant Cugat per trepitjar terra. Embalàrem de nou els *trastos* i tornàrem.

Vivia per la conversa. Fruïa de contar i contar. A vegades pensam que l'hauríem d'haver escoltat més. I a vegades també deim: «això mon pare ho sabia».

Mai no renyava i feia pocs ser-

Francesc Serra de Gayeta,
quan tenia 17 anys.

mons. Però va aconseguir que els seus fills l'estimin sempre i una unió familiar al seu voltant que encara dura, malgrat la seva absència física.

Tots els qui el coneixien li tenien respecte i l'apreciaven. Quan aquesta revista surti a la llum farà ja dotze anys que és mort i aquest mateix estiu, un dels primers dies de setembre, baixant de l'ermita es va aturar un cotxe i un senyor em va demanar si jo era jo. Era mossèn Antoni Gili, d'Artà, també investigador i estudiós de la nostra història i que havia estat molt amic de mon pare. És un exemple, però per a mi molt vàlid, que els morts són vius si resten dins la memòria. I si resten dins la memòria dels amics és sempre per coses positives.

Joana Serra de Gayeta

Els pescadors de Valldemossa (II)

ELS «GOTZO»

Els «Gotzos» només varen pescar durant dues generacions: però durant aquest temps es feren ben populars al Port, des d'on exerciren el seu ofici. Pescaren durant uns cent anys: entre la dècada dels anys trenta del segle XIX i la dècada dels quaranta del segle XX. El primer pescador de la família va esser Miquel Boscana Verger, «Gotzo», al qual només va seguir el seu fill Antoni Boscana Estaràs, el «padrí Gotzo».

Miquel Boscana Verger, «Gotzo»

Miquel Boscana Vanrell feia de teixidor, havia nat el 1770 a Sineu i era descendent de valldemossins. Va casar-se el 1801 amb Margalida Verger Lladó, de Valldemossa. Varen tenir vuit fills, el caganius dels quals va esser Miquel Boscana Verger, «Gotzo», que va néixer el 1819. Quan en Miquel era petit mataren sa mare a Can Bardí, a Son Mas, on feia de cuinera. El seu pare no podia surar aque-

lla tracalada de fills i per això a en Miquel el varen criar els frares de Cartoixa, amb els quals va viure fins que el 1835 foren expulsats per la desamortització, quan en Miquel tenia setze anys. Com que un dels aliments habituals de la taula dels cartoixans era el peix (Ripoll. 1978. Pàg. 94), no sembla estrany que en Miquel aprengué l'ofici de pescador.

El 1856, quan ja tenia trenta-set anys, va casar-se amb Antònia Estaràs Mercant. Vivien al cap de cantó dels carrers Reial i pare Francesc Frau, a la banda de la creu de Dalt. El matrimoni només va tenir un fill, el 1857: Antoni Boscana Estaràs, «es padrí Gotzo». De llavors ençà quan en Miquel *calava xarxes* en posava una de més: «per mantenir s'al·lot», deia.

Ben aviat en Toni va començar a pescar amb el seu pare: només tenia cinc anys i ja partia amb ell de pesca. A l'estiu *feien eixida* a Santa Ponça i Sant Elm, unes aigües que llavors freqüentaven els pescadors valldemossins. En parlar del freu de sa Dragonera, l'Arxiduc escriu: «*es caladero abundante, de lo que dan fe no sólo los pescadores de Valldemossa y Andratx sino los incontables cormoranes y pardelas (...)*» (Habsburg. 1884. Pàg. 677). A Sant Elm, en Miquel va conèixer l'Arxiduc. La tradició familiar conta que l'Arxiduc va demanar aigua per beure a uns pescadors, els qual li negaren, però en Miquel va enviar el seu fill a cercar-n'hi. Agraït per aquest fet, l'Arxiduc va donar una pesseta a la setmana de sou a en Miquel, i quan, el 1877, en Toni va esser cridat per anar a fer el servei militar, va donar doblers al seu pare per rescatar-lo (Serrano. 1991. Pàg. 8).

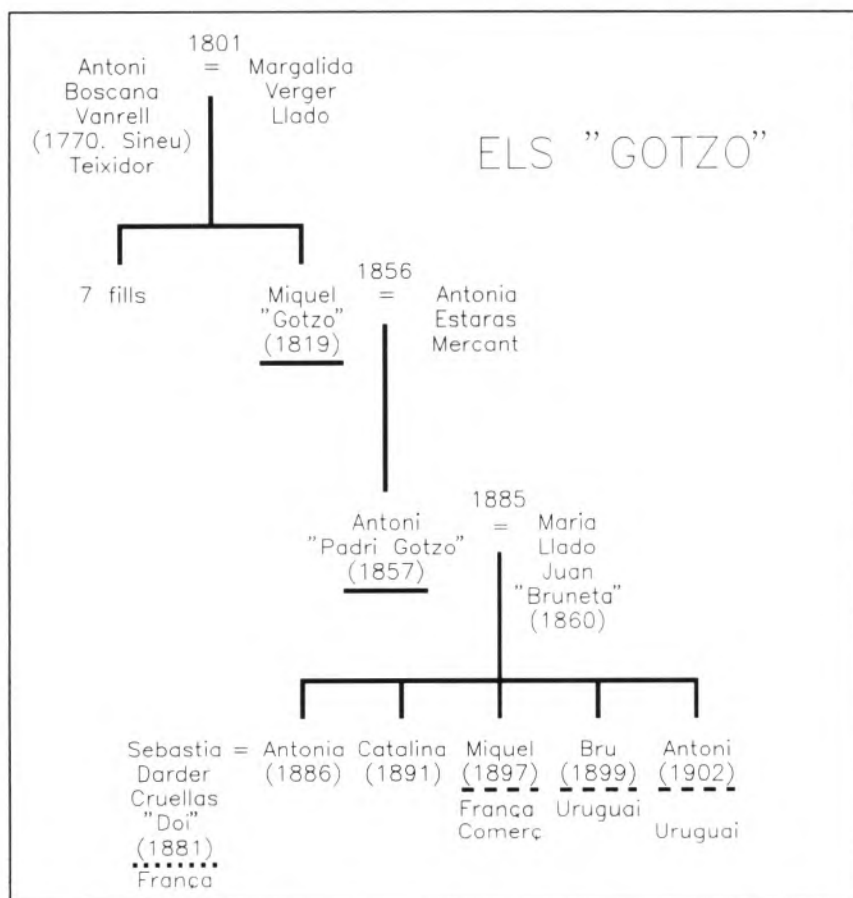

Figura 1. Arbre genealògic dels pescadors de la família «Gotzo». (S'han subratllat amb línia contínua els noms dels que feren de pescadors la major part de la seva vida i amb línia discontinuïta els que només pescaren de joves. Una línia de punts assenyala els qui feren de mariners quant eren joves)

En Miquel va morir el 1891, havia passat els darrers anys feinejant a s'Estaca per a l'Arxiduc, el qual ho recorda a dos dels seus llibres: *Catalina Homar* i *Lo que sé de Miramar*. L'Arxiduc conta que: «Per espai de molts d'anys es va cuidar de sa meua barca un vei pescador que li deien el sen Gotzo» (Habsburg. 1911. Pàg. 70). A *Catalina Homar* afegeix:

«Los dos botes estaban al cuidado de un viejo pescador, llamado Gozzo, cuya tarea principal consistía en remojar las tablas de los botes, para evitar que se resquebrajasen por estar resacas al estar mucho tiempo sin navegar. Gozzo era un vejete alegre, que sentía un profundo afecto por Catalina, que le había sabido encontrar en La Estaca un trabajo apropiado a su edad

»(...) Muchas veces Catalina y Gozzo bogaban hacia el salvaje rincón de La Foradada donde Gozzo había dispuesto previamente largos sedales con gruesos anzuelos con los que cogía enormes meros. Otras veces se dirigían al Port de Valldemossa para encontrarse con otros pescadores o iban a Sa Cova (...)» (Habsburg. 1905. Pàg. 77-78).

El «padrí Gotzo»

El 1885, quan tenia vint-i-cinc anys, Antoni va casar-se amb Maria Lladó Juan, «Bruneta», nada el 1860. El matrimoni va tenir cinc fills: Antònia (1886), Catalina, Miquel (1897), Pere Bru (1899) i Antoni (1902). Primer viviren al carrer de Nicolau Calafat, a l'actual número 7A, on nasqué la primera filla, i llavors al carrer de la Rosa, al número 19. En es Port, Antoni vivia a la casa del seu pare, on ara hi ha el restaurant Es Port (la número 7 del plànol des Port que apareix a l'article «El Port de Valldemossa fins al 1920» publicat a la *Miramar* número 20). Entorn de 1909 va comprar un solar a Miquel Pascual i hi va fer fer una

Figura 2. Bot de Miramar, se'n cuidava Miquel «Gotzo». Havia estat construït a Can Caló i davallat, a força de braços, pel camí des Guix (Habsburg. 1911. Pàg. 70-71). Feia vint-i-dos pams, i s'havia acabat de construir el 12 de maig de 1877 (March. 1983. Pàg. 124). Fotografia de *Flors de Miramar* (Habsburg. c.1891. Foto 58).

casa (la 24 del plànol anterior), l'altra va quedar com a magatzem per a les xarxes.

Quan va casar-se, n'Antoni va comprar una barca: la «Joven Maria». No va ésser la darrera: alguns anys més tard va comprar-ne una altra: la «Dos Franciscas», de 30 pams. Aquesta barca l'havien feta fer dos amics de Sóller, les dones dels quals es deien Francisca, i d'aquí el nom. El 1920 la «Dos Franciscas» figura al llistat de barques que pescaven al Port, estava valorada en 600 pesetes (Delgado. 1921. Pàg. 279). A més del llaüt, que per cert, mai no va dur motor, tenia un bot anomenat «Terrible».

El «padrí Gotzo» era un home molt viu, mai no havia anat a escola, però feia més via fent comptes de cap que qualsevol que els fes a mà. També era molt feiner: deia que «es bon temps s'ha d'esperar a la mar». Una néta seva, Antònia Darder Boscana, recorda com en tornar de pescar, se n'anava al rem a sa Cova, on, poc després de la mort de l'Arxiduc,

tallaven metro. Ell en remolcava una partida cap en es Port, on llavors venia a cercar-lo una barca de cabotatge. Com que la barca no es podia atracar a la platja, li duien el metro amb botes. La fusta no es podia carregar directament a sa Cova perquè allà hi ha molt poc fons.

El testimoni oral d'aquest petit tràfic de cabotaje ens recorda el que es diu des Port al *Derrotero General del Mediterráneo*, de 1873: «Los [barcos] costeros que suelen acudir [al Puerto de Valldemossa] á cargar de leña, fondean en 10 ú 11 metros de agua, fondo arena y algas» (Dep. Hidr. 1873. Pàg. 503). Els arbres es tallaven i esbrancaven, llavors es deixaven secar. Per transportar-los se'ls feia rodolar fins a la mar i per embarcar-los es feien *corrals*. Un *corral de metro* es feia fent una teringa de troncs, els caps de la qual es feien ven entre si, creant un gran espai rodonenc, com una era de gran. Dins del cercle així creat s'hi tiraven la resta de troncs. La barca remolcava el *corral* pels caps anuats de la terin-

ga, i així arrossegava tots els troncs que hi havia a l'interior fins al costat del vaixell, el qual els carregava amb una grua.

Els darrers anys de vida del «padrí Gotzo», venia a carregar en es Port un motoveler anomenat «Murillo», d'en Flexas, que feia devers 90 tones de desplaçament. Hi anava embarcat Miquel Esteva Fiol, «Bosca», que hi feia de motorista. Se'n duïen el *metro* a València, per fer posteta, que s'usava per fer caixes d'embalatge.

Pescava sovint d'*almadrava*, i va pescar bastant a sa Foradada, per a ell mateix i a mitges amb el patró Joan «Codony», de Sóller, segurament per això n'Antònia Darder i en Joan Boscana encara ens han sabut dir aquesta glosa, que havien après del seu padrí:

«Si vas a sa Foradada
»pensa a dur-te'n molt de pa
»des de que Déu la creà
»sa fam no s'hi ha acabada»

Primer pescava amb el patró «Puro» i amb el concho en Francesc «de Ca na Bet». Quan els fills varen ésser prou grans per anar a pescar, en Toni va començar a pescar amb ells. Així en Miquel, en Bru i n'Antoni aprengueren l'ofici. Però n'Antoni va preocupar-se que, a més de pescar, estudiassin. Després d'haver fet el servei militar els fills d'en Toni varen triar un altre camí: en Miquel va anar-se'n a França i llavors va posar un negoci de camions, en Bru va anar-se'n a Amèrica, i en Toni, primer va partir a França, i llavors a l'Uruguai. Quan els fills partiren, el «padrí Gotzo» va tornar a pescar amb els seus companys d'abans, perquè un fill d'en Xesc «de ca na Bet» també va partir a França, a Lió.

Tenia *xarxes* de tota casta: dues *almadraves*, dues *soltes bonitoler*es, *soltes orenoler*es, *soltes espeter*es, *llampuguer*es, *xarxes d'armallat*...

Figura 3. Antoni Boscana Estaràs, «Gotzo», amb la seva dona Maria Lladó Juan, «Bruneta».

No solia *fer eixida*, pescava per la banda des Port.

La filla gran: Tonina, va casar-se el 1909 amb Sebastià Darder Cruellas, «Doi», que fins aleshores havia estat patró de cabotatge. En casar-se el patró Sebastià va deixar de navegar i va partir amb la seva dona a França, on va morir molt jove (podeu saber més coses d'ell llegint «El patró de cabotatge Sebastià Darder Cruellas «Doi»», a la *Miramar* número 19).

El «padrí Gotzo» va ésser el darrer pescador professional de la família i va exercir pràcticament fins al moment de la seva mort, el 1948.

Fonts orals

Joan Boscana Lladó, «Gotzo». Nat el 1935.

Antònia Darder Boscana, «Antuanet de Can Gotzo». Nada el 1911.

Joan Darder Trias, «Parròquia». Nat el 1910.

Fonts escrites

CAÑELLAS, N. 1994a. «Els pescadors de Valldemossa (5): el patró de cabotatge Sebastià Darder Cruellas «Doi»». *Miramar*. Núm. 19. Pàg. 9-12.

CAÑELLAS, N. 1994b. «Els pescadors de Valldemossa (6): el Port de Valldemossa fins 1920». *Miramar*. Núm. 20. Pàg. 18-22.

DELGADO, J. 1921. «La pesca marítima en España en 1920. Baleares». *Boletín de Pesca*. Núm. 61, 62 y 63. Pàg. 241-368.

DEPOSITO HIDROGRAFICO. 1873. *Derrotero General del Mediterráneo*. Madrid.

HABSBURG-LORENA, L. S. 1884. (Ed. 1992). *Las Baleares por la palabra y el grabado. Mallorca (Parte especial)*. Vol. 9. Caja de Baleares. Sa Nostra.

HABSBURG-LORENA, L. S. c.1891. *Flors de Miramar*. Volum 2. Palma.

HABSBURG-LORENA, L. S. 1905. (Ed. 1993). *Catalina Homar*. Ediciones Pano-rama Balear. Palma

HABSBURG-LORENA, L. S. 1911. (Ed. 1990a). «Lo que sé de Miramar». *Obres Completes*. «Club de Butxaca», núm. 91. Ed. Selecta-Catalònia.

MARCH, J. 1983. *S'Arxiduc. Biografía ilustrada de un príncipe nómada*. José de Olañeta. Editor. Palma.

RIPOLL, L. 1987. *Sucinta historia de la cartuja de Valldemossa*. Analecta Cartusiana.

SERRANO, M.; ROVIRA, N.; ROVIRA, J. 1991. «Coscs des patró Miquel, «Gotzo»». *Miramar*. Núm. 8. Pàg. 8-9.

SERRANO, S. «Arbre genealògic de la família Boscana de Valldemossa». Inèdit.

Nicolau S. Cañellas Serrano
Pere Bru Serrano Torres

GOVERN BALEAR

Conselleria de Cultura, Educació
i Esports

HISTORIA D'UN AGRAIMENT

El 19 de setembre de 1797 el bisbe de Mallorca, Bernat Nadal i Crespí, nomenava el reverend Ignasi Bas i Bauzà, aleshores vicari, ecònom de l'església parroquial de Valldemossa, a la mort del rector Andreu Cañellas. Poc s'imaginava l'il·lustre solleric qui respondria de manera especial a les paraules rutinàries del document: «*mandando a todos los fieles de la dicha Parroquia como por las presentes mandamos os tengan y reconozcan como tal, que os den el honor, obsequio y obediencia debida en quanto corresponda a ese vro. empleo*». ¹ En efecte, el 18 d'abril de 1801, Gaspar Melchor de Jovellanos, un polític caigut en desgràcia, arribava desterrat a la Cartoixa de Valldemossa. L'atzar converteix el reverend Bas, doctor en Sagrada Teologia, en confessor, confident i suport espiritual del presoner, fins i tot quan és traslladat un any després al castell de Bellver per tal de fer més rigorosa la seva captivitat.

Jovellanos a Bellver

Allà el priven, per ordre del Ministeri de la Guerra, de l'ús de paper, tinta, ploma i llapis, i extremen les mesures repressores. La seva vida està controlada punt per punt. Els seus carcellers, probablement per no arriscar-se gens, exposen a Madrid que el presoner confessa i combrega el dissabte o diumenge primer de cada mes. El Ministeri de Guerra ho aprova, àdhuc concedeix que ho faci més sovint, sempre que el governador del castell obligui el confés (el Dr. Bas, en el cas que ens ocupa) a donar paraula, abans d'entrar, *in verbo sacerdotis*, de no tractar amb

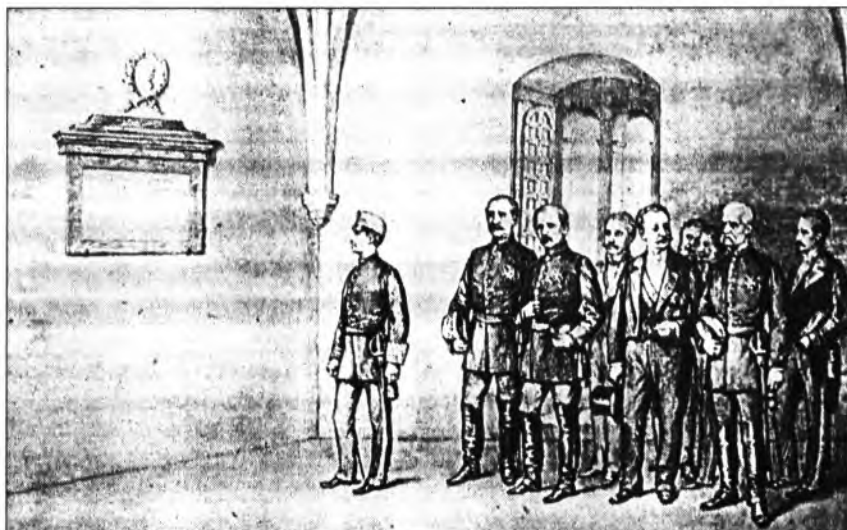

Cadira de Jovellanos

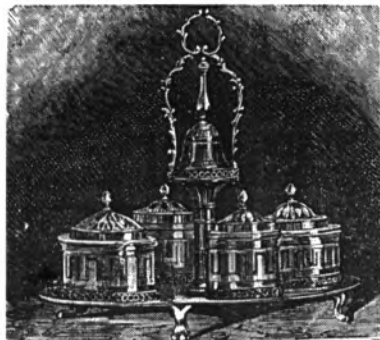
Jovellanos més que dels casos i negocis purament i simplement de confessió. El reverend Bas es nega a donar paraula *in verbo sacerdotis*, però sí que dóna la seva paraula d'honor, la qual cosa el governador

del castell no accepta. El confessor acudeix al Bisbat abans que el capità general, Joan Miquel de Vives. Els documents no ens permeten esbrinar les idees del clergue, però són prou conegudes les del bisbe Nadal. La mateixa ordre emesa per Vives sembla suggerir quelcom en aquest aspecte quan mana al governador que deixi passar el confés: «*sin más formalidad de juramento*» tot afegint que «*use de la mayor política tanto con dicho señor Jovellanos como con su director espiritual*». ² De fet, podem entrellucar que, si algú a la Cort s'entestava a perseguir Jovellanos, aquest va trobar aquí un notable suport liberal, gràcies al qual, «*malgré tout*», li degué donar la sensació de trobar-se entre amics.

El 5 de març de 1807, Jovellanos manifesta la seva confiança i el seu agraïment pel Dr. Bas, nomenant-lo marmessor pel que toca a la distribució de béns deixats als seus

Visita del rei Alfons XII a Bellver

L'escrivania de Jovellanos.

servidors i el 12 de juliol d'aquest mateix any ho ratifica en dues clàusules testamentàries. La primera fa referència a la deixa de cinquanta lliures mallorquines per celebrar misses per la seva ànima, tot encarregant-li que les faci dir a sacerdots necessitats. La segona diu textualment: «Dejo al Señor Doctor Don Ignacio Bas y Bauzá, la escribania de plata que poseo aquí, en memoria

del afecto que le profesó y del reconocimiento con que he recibido tantos consuelos como me ha dispensado, así durante mi residencia en la Cartuja de Jesús Nazareno, como en este Castillo y le pido que continúe encomendándose a Dios Nuestro señor en el Santo sacrificio de la misa, como ha hecho hasta aquí».

Jovellanos havia comprat aquesta escrivania a la vídua del Regent de l'Audiència com una mena d'almoïna. Pesava seixanta-set unces i constava de: «*platillo, asa-agarradera, campanilla, tintero, sabradera, oblera y deposito de plumas y tapaderas*». La significació del llegat és òbvia, ja que l'escriptor i polític, privat de la seva eina principal durant un cert temps, devia donar una vertadera importància a aquest objecte, sense dubtar, així mateix, com el seu confessor i amic la valoraria.

El 6 d'abril de 1808, l'il·lustre asturià és posat en llibertat. Ve a la Cartoixa sense passar per Ciutat. A la Plaça és rebut amb quinze canonades i li posen la guàrdia d'una companyia. El complimenten tots els estaments i corporacions. Una nova auro-

Bust de Jovellanos.

ra brilla per a l'ex-captiu, però la llarga estada a Bellver ha minat la seva salut. I així, mor tres anys després, sense que la seva dissortada pàtria li hagi concedit la pau merescuda.

Trajectòria de l'escrivania

El 18 de setembre de 1816,³ Domingo García de la Fuente, que havia estat majordom de Jovellanos,

- Autocars de gran confort
- Aire acondicionat
- Totes les capacitats

Gremi de Fusters, 11. Edifici Urbis
Tels. 29 07 35 - 75 41 36
Fax 20 41 58 - Tlx. 69100
07009 Palma de Mallorca

en nom del nebot i hereu d'aquell, Don Baltasar de Cienfuegos y Jovellanos, sol·licita l'ajut del prior de la Cartoixa, tot notificant-li que no poden complir les disposicions de les memòries testamentàries de l'insigne difunt, en allò que fa referència al Dr. Bas, ja que havia mort el 31 d'octubre de 1812. El prior Fra Manuel Bernet, en carta de 30 d'octubre, contesta que ell mateix s'encarregarà de la distribució dels diners per a les misses a sacerdots necessitats. Quant a l'escrivania, afirma que dona Margarita, germana del Dr. Bas, és la seva hereva universal, i a ella li pertoca heretar-la. El senyor Josep de Togores, Comte d'Ayamans, resident a la Cort, serà l'encarregat de posar-la en mans de la família.

L'any 1829, Margarita Bas i Bauzá deixa l'objecte preuat al seu fill, el notari Gaietà Socies i Bas. A partir d'aquest moment l'escrivania segueix una trajectòria ben notable. El nou propietari, gran admirador de Jovellanos, proposa a la Reial Societat Econòmica d'Amics del País, de la qual és secretari primer, la col·locació d'una làpida a la cel·la-presó de Bellver i la dedicació d'un carrer a l'asturià insigne. Quan visita la nostra illa Maria Lluïsa de Borbó, duquessa de Montpensier, l'any 1852, posa l'escrivania a la seva disposició. Vuit anys després la destina a l'ús de la reina Isabel II, a l'acte solemne de la col·locació de la pedra del monument que havia de perpetuar el record la seva estada. L'any 1877, Alfons XII visita la cel·la de Bellver i Gaietà Socies encarrega al pintor Ricard Carlotta un gravat commemoratiu d'aquest fet, alhora que posa a disposició del rei, el qual s'hostatja al palau de l'Almudaina, l'escrivania i la cadira de repòs de Jovellanos.⁴ Així mateix publica a la revista *La Ilustración Española y Americana* de 14 de maig del mateix any la història d'ambdós objectes.

El rei utilitzarà l'escrivania en

diverses ocasions especials de la seva vida. La primera, per signar les capitulacions matrimonials amb l'arxiduchessa Maria Cristina d'Habsburg. Finalment, l'escrivania viatgera serveix per a la sanció règia del projecte de llei que ordena la fi de l'esclavitud a l'illa de Cuba. Damunt l'escrivania hi figuren les inscripcions de cadascun d'aquests actes, que ennoblixen una mica més una història ben noble per si mateixa, la història d'un agraïment.

Notes

1. Aquest i altres documents utilitzats en el present article procedeixen de l'arxiu de Josep

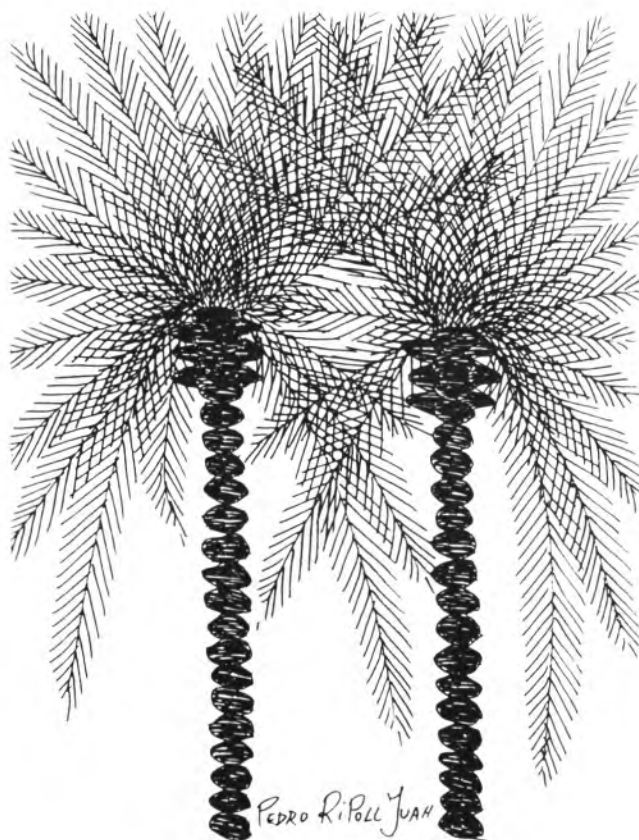
Socies i Gradolí, avui propietat de Joan Sureda Garau, al qual volem manifestar el nostre agraïment més pregon.

2. Vegeu ANGEL R. FERNANDEZ Y GONZALEZ, *Jovellanos y Mallorca*. Palma de Mallorca. 1974. I JULIO SOMOZA DE MONTSORIU, *Las amarguras de Jovellanos*. Gijón. 1889.

3. Documents procedents de la Biblioteca Bartomeu March de Palma.

4. Aquesta cadira de braços no figura a les disposicions testamentàries. Degué passar directament a la família Socies i Bas.

Maria del Carme Bosch

EL GUIX A VALLEDEMOSSA

Tots els que s'han passejat pels boscs de Mallorca hi han pogut veure unes grans estructures circulars fetes de paret seca, de quatre o cinc metres de diàmetre, que servien per fer calç. Pocs saben, però, que hi ha hagut altres castes de forns, en uns s'hi han cuit substàncies minerals: calç, ciment mallorquí o guix i, en altres, substàncies vegetals: pega. En aquest treball parlarem dels més petits i menys estudiats d'aquests forns: els de guix. Al proper número de la revista *Miramar* un altre treball, sobre

la toponímia i talassonímia del guix a Valldemossa, clourà aquesta aproximació a la producció del guix al nostre poble.

El guix

El guix (del llatí *gypsum*, guix) és un mineral evaporític, format a partir d'un procés de transport en dissolució, que l'ha acumulat en un determinat indret, allà es produeix la deposició per l'evaporació del dissolvent. A les Balears, el guix està relacionat amb afloraments del Keuper

(triàssic superior, 220-230 milions d'anys), el més representatiu dels nivells que tenen caràcter evaporític (Serrat. 1985. Pàg. 116).

El guix és usat en la construcció com a aglomerant, per substituir altres tipus de morter. Normalment s'empra per millorar els acabats: primer s'aterraca amb una mescla de calç, grava, aigua i guix, i després s'eixalba amb guix i aigua o amb una mescla de calç, un poquet de guix i aigua. També s'usa en la construcció de forns, perquè resisteix millor temperatures elevades (Jordi. 1979. Pàg. 316). Per la seva part, l'Arxiduc afegeix que era emprat: «para obras de revoque en los interiores de casa, bien sólo con yeso, bien con éste mezclado con cal. También se utiliza el yeso para juntar las placas de mares en tabiques y solados» (Habsburg. 1880. Pàg. 622).

Lluís Salvador diu que hi havia unes mesures específiques per al guix (Habsburg. 1880. Pàg. 928-929), vegeu-les a la taula següent comparades amb les dels cereals:

	Guix (litres)	Grans (litres)
Quartera	86,418	70,340
Barcella	14,403	11,720
Almud	2,400	1,953

La fabricació del guix

Químicament parlant, el guix és sulfat de calci dihidratat ($\text{CaSO}_4 + 2 \text{H}_2\text{O}$), que durant el procés de cocció és deshidratat. Llavors és capolat i reduït a pols, i en aquest estat és comercialitzat.

Per saber com es feia el guix un temps, hem parlat amb mestre Pere Fiol, «Barbut», mestre d'obres, nat el

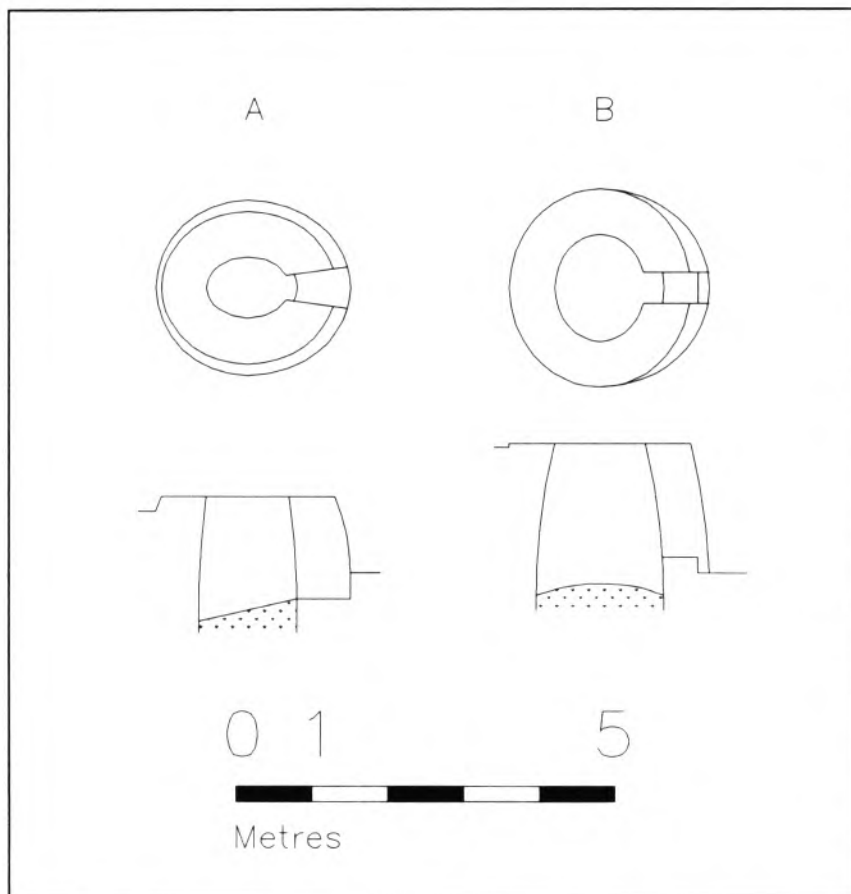

Figura 1. Planta i alçat de dos forns de guix valldemossins: A. Forn de guix des Guix (s'Estaca). Es troba molt prop de la mar, davallant-hi per un camí de carro, entre la rota des Figuerat i la platja des Guix. B. Forn de guix des Guixet. Es troba a la falda de sa Comuna, un poc més avall que la casa de neu de Cartoixa. Just devora, hi ha una antiga pedrera de guix.

1907, que ha cuit forns de calç i de guix. Segons ens ha contat, el guix es coïa dins forns semblants als de calç, però més petits i senzills.

S'emplenaven igual que els de calç: la part inferior del forn es paredava, deixant un ample espai interior, fins l'alçada de la boca, que es deixava oberta, llavors s'omplia de llenya, i recolzada sobre la llenya s'aixecava una falsa volta, que tancava el forn per la part superior. Dament la volta s'anava col·locant més material per coure, que sortia per la part superior de les parets formant un con. Com que eren molt petits, aquests forns covien molt aviat: els bastava un dia (els de calç necessitaven onze o dotze dies).

Hem pogut localitzar dos forns de guix, un a la banda des Guixet i l'altre en es Guix (figura 1). Estan fets de paret seca i són de planta el·líptica, les parets interiors presenten un lleuger rost cap a l'interior. Igual que els forns de calç estan construïts aprofitant un talús. El des Guixet fa devers 1,80 m de diàmetre i té una profunditat màxima de 2 m.

El des Guix fa 1,50 metres de diàmetre i la seva altura màxima actual és també d'1,50 metres. Això dóna un volum total actual d'uns 5 m³ en el primer cas i de 2,6 m³ en el segon. Per comparació direm que un forn de calç normal, d'uns 4 metres de diàmetre, té un volum de devers 60 m³.

No està gaire clar per què els forns de guix eren tan petits, podria pensar-se que, com que bastava produir-ne en quantitats més petites que la calç, eren suficients forns petits. Però el fet és que a les guixeres industrials, com la de Son Gall (Alaior), on hi havia dos forns i un molí, els forns tenien entorn d'1,80 m de diàmetre (Jordi. 1979. Pàg. 318). Una altra possibilitat, que hem de deixar oberta, seria que la cocció del guix amb llenya només es pogués garantir en forns de petites dimensions.

Una vegada cuit, el guix s'havia de capolar en un molí; hi havia molins específics per moldre guix, però també s'usaven els molins d'oli de les tafones. Per exemple, mestre Pere ha capolat guix fet en es Guix, vora s'Estaca, amb el molí de la tafo-

na de sa Font Figuera.

A *Die Balearen* l'Arxiduc dóna alguna informació sobre els molins de guix:

«Respecto a los molinos de tracción animal destinados a la molienda del yeso, procede señalar que son casi idénticos a los de aceite, y en número consonante con el de guixerías, de las que ya nos hemos ocupado con anterioridad. Trabajan día y noche, cambiándose la bestia de tiro cada 4 horas. Dan un promedio de cuartera y media (129,433 kg) de yeso molido por hora» (Habsburg. 1880. Pàg. 641).

La producció de guix a Vallde-mossa

La possibilitat de produir guix està condicionada per la disponibilitat de primera matèria. Al terme de Valldemossa, la primera matèria es localitza a dues zones: una situada vora la vila, anomenada es Guixet, i una altra que es troba entre s'Estaca i sa Foradada, que es diu es Guix.

A la zona des Guix s'hi havia fet guix abans de l'arribada de l'Ar-

En Pedro és bon cuiner,
això li ve per avior.
Aquesta és una lliçó
i l'heu d'aprendre bé,
no hi ha recepta millor:
BON REBOST I MOLT D'AMOR.

Restaurant
Can Pedro

Per als millors paladars!

Avinguda Lluís Salvador
Tel. 61 21 70
VALLDEMOSSA

xiduc: «Es Guix; Pedrís dels Penyals.- Ran de sa platja se veuen ses pedres de guix que un temps s'explo-tava». (Habsburg. 1911. Pàg. 88). Se-gons conta l'Arxiduc, sembla que s'hi va coure el guix per fer la casa de s'Estaca, el 1878: «Sa carretera des Guix a s'Estaca va esser sa primera, servint per transportar els mit-jans que de sa costa de Migjorn varen dur en barques, juntament amb guix per fer ses voltes de ses cister-nes i de sa casa». (Habsburg. 1911. Pàg. 69). La notícia que allà s'hi desembarcaven mitjans ens fa pensar que tal volta, en altre temps, s'hi hagués embarcat guix. Les males comunicacions entre es Guix i la vila, fins l'arribada de l'Arxiduc, ens fan pensar que el guix que s'havia produït en aquell redol havia estat transportat per via marítima.

A començaments d'aquest segle, s'hi va coure el guix per refor-mar la casa de sa Font Figuera, per iniciativa de l'Arxiduc. La mort de l'Arxiduc va aturar aquestes obres i de llavors ençà segurament no s'hi ha fet pus guix.

La zona des Guixet va ser més aprofitada que la des Guix, perquè es trobava molt prop de la vila. Segurament d'aquí va sortir tot el guix per fer Cartoixa i la majoria de les cases i possessions del terme. A *Die Balearen* l'Arxiduc ens parla de la pedrera i de la guixeria:

«En el camino que lleva a la Comuna (...) se encuentra una fábrica de yeso (guixeria) desde la que se goza de una espléndida vista de la Cartuja. (...) Hay un importante yacimiento de yeso al pie de la roca llamada de la Beata, y un aljub vecino, que por medio de un acueducto surte al convent, recoge las aguas de una pequeña fuente llamada Na Llam-bies» (Habsburg. 1884. pàg. 89).

El coster del Molinet de la Beata que mira a na Llam-bies està farcit de clots rodonencs, semiplens de terra, i d'alguns metres de diàme-

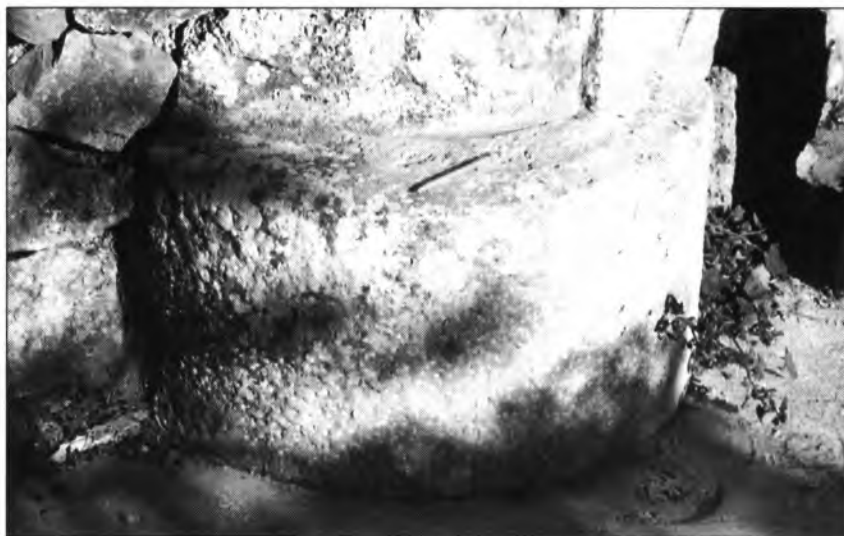

Figura 2. Trull del molí de la guixeria de Son Mossènyer.

tre, que són les restes de la pedrera que descriu l'Arxiduc. Conta la tradi-ció oral que aquesta pedrera es va abandonar quan un diumenge, un gran penyal va caure damunt les eines dels qui treballaven allà i les va esclafar. També hi ha restes de pe-dreres de guix al coster de sa Comu-na, per la zona de la casa de neu de Cartoixa.

La guixeria estava a l'antiga ta-fona que hi ha al camí de na Llam-bies, just en passar davall el bell arc de la canaleta que duia l'aigua de na Llam-bies a Cartoixa. En Pep Ripoll, «de Son Niu», nat el 1902, la va veure funcionar fins el 1916-18. També ens ha dit que la pedra que fa d'escopidor al cap de cantó de la paret de Son Mossènyer, enfront de la pujada al Molinet, és el trull del molí de la guixeria. És una mola de forma cilíndrica, de 80 cm de diàme-tre i 40 cm de gruixa (figura 2).

Però a més d'aquests dos in-drets, s'ha produït guix a altres ban-des, si bé a molt petita escala. Per exemple, mestre Pere Fiol, «Barbut», ens ha contat que una vegada, en es Mirabò, excavant per treure materials per fer una casa, trobaren guix. Feren un fornec allà mateix i el cogueren per fer les obres.

Fonts orals

Antònia Darder Boscana, «Antuanet de Can Gotzo». Nada el 1911.
Pere Fiol Lladó, «Barbut». Nat el 1907.
Josep Ripoll Darder, «de Son Niu». Nat el 1902.

Fonts escrites

HABSBURG-LORENA, L. S. 1880 (Ed. 1989). *Las Baleares por la palabra y el grabado. Mallorca (Parte general)*. Vol. 6. Caja de Baleares. Sa Nostra.
HABSBURG-LORENA, L. S. 1884 (Ed. 1991). *Las Baleares por la palabra y el grabado. Mallorca (Parte especial)*. Vol. 8. Caja de Baleares. Sa Nostra.
HABSBURG-LORENA, L. S. 1911. (Ed. 1990a). «Lo que sé de Miramar». *Obras Completas*. «Club de Butxaca», núm. 91. Ed. Selecta-Catalònia.
JORDI, V.; TALTAVULL, E. 1979. «El guix». *Enciclopèdia de Menorca. Arquitectura rural*. Vol. 3. Pàg. 316-318. Obra Cultural Balear de Menorca. Maó.
SERRAT, D.; MATA, J. M. (Coord.) 1985. «Les mineralitzacions estratiformes evaporítiques». *Història Natural dels Països Catalans*. Vol. 3. Pàg. 105-116. Barcelona.

Nicolau S. Cañellas Serrano;
Antònia M. Calafat Rivas;
Pere B. Serrano Torres

EL CANT DEL *MISERERE*, UNA TRADICIÓ VALLDEMOSSINA

Un dels actes més emotius, per a mi, del programa de les festes de la Beata de Valldemossa d'enguany, fou la presentació del disc compacte *Valldemossa i la seva música*, el vespre del 26 de juliol a la plaça de Cartoixa.

L'amic Tomeu Estaràs, d'Els Valldemossa, m'havia parlat l'any passat del seu projecte de fer un disc compacte amb música popular de Valldemossa -antiga i moderna- i, a més, alguns cants religiosos, sobretot el *Miserere*, la interpretació del qual dirigeix -com el seu pare antigament- quasi cada any durant les processons de Setmana Santa, i jo també tenc el gust de cantar, com a membre esporàdic del Cor Parroquial. Aquesta idea em va agradar moltíssim, com estic segur que va agradar a tots el

membres habituals del Cor, i a l'amic Mateu Calafat, el seu director.

A causa de la meua residència habitual, tan allunyada, no vaig poder prendre part en l'enregistrament del disc, però el dia de la presentació, vaig agafar de bon matí el primer avió d'Hamburg a Mallorca. Aquell vespre vaig tenir la gran satisfacció de prendre part al magnífic acte de presentació del disc cantant el *Miserere* amb els membres del Cor Parroquial a la plaça de Cartoixa.

Aquest acte no sols va estar caracteritzat per la gran qualitat artística que l'hi donaren las actuacions d'Els Valldemossa i El Parado, sinó que fou també extraordinàriament simpàtic i emotiu. La presentació d'aquest disc va ser, a més, una ma-

nifestació popular de germanor i de l'estima que els valldemossins tenim a la nostra música i a les nostres tradicions.

I una de les tradicions valldemossines més arreladas és el cant del *Miserere* durant les processons del Dijous i del Divendres Sant, dins la Parròquia, pels carrers del poble, dins l'església de Cartoixa, dins els corredors i entre els xiprers dels jardins de l'antic monestir.

Tots hem escoltat multitud de vegades, per no dir tota la vida, aquest magnífic cant a quatre veus, solemne i, en certa forma, sobrecol·lor. Molts de nosaltres hem tengut la sort de poder-lo cantar ja des de molt joves, però com que el text és en llengua llatina, la gran majoria de nosal-

[illegible]

S I A A I S - U N D D O M C H O R B E R L I N
 CHORWERKE IN EINZELAUSGABEN
 herausgegeben von Gottfried Grote

Heft 1 LM 330

JOSQUIN DESPREZ
 Miserere mei deus
 Psalm 51 für fünf Stimmen
 (Psalm 10 der Vulgata-Zählung)

© Copyright 1956 by Verlag Merseburger, Berlin

tres no entenem del tot les estrofes.

Què vol dir? Quin significat, quines arrels té el *Miserere*?, aquest càntic que, quan l'escoltam o l'interpretem, sovint ens fa posar «pell de gallina»?

La paraula llatina *miserere* significa «té compassió». Així comença el salm 50 del salteri, quart entre els salms penitenciaris, compost pel rei David (1000 - 960 a. de C.), quan, repès pel profeta Natan pels seus pecats d'adulteri i homicidi, es convertí prometent fer penitència: «Miserere mei, Deus»: Compadeix-te de mi, Déu meu.

Aquesta patètica composició forma part de les Escripures jueves que han passat a integrar els llibres de l'Antic Testament dels cristians. Dins la litúrgia catòlica, aquest salm es resava, ja en temps immemorials, més sovint que després de la reforma

litúrgica de 1955. Avui en dia es resa, sobretot, en els laudes de Setmana Santa, a l'ofici de difunts, en els enterraments i en altres ocasions solemnes. A Valldemossa es canta, com ja hem dit, tradicionalment, durant les processons de Setmana Santa.

Amb el nom de *Miserere* es designen tant la funció que es fa durant la quaresma, en què es resa i es canta el salm indicat, com també la composició musical inspirada en el text del dit salm.

Molts de músics han compost peces sobre les paraules del salm *Miserere*. Entre les composicions polifòniques més antigues conegudes, tenim la del compositor Josquin des Pres (devers 1490) i la de Constanzo Festa (1517), el qual va fixar el model que fou adoptat per a la Capella Pontifical, distribuint els versicles d'aquest salm en dos cors

que es responen alternativament en *falsobordone*. Així ho feren també, en les seves composicions del *Miserere*, els músics G. P. da Palestrina (1525-1594), F. Anerio (devers 1590), G. B. Nanino (1604) i altres.

La composició més famosa d'aquest tipus fou la que Gregorio Allegri composà el 1638 per a dos cors, un de quatre i l'altre de cinc veus, amb un final de nou veus. El *Miserere* d'Allegri formà immediatament part del repertori de la Capella Sixtina, que guardava la partitura d'aquesta composició com un secret d'estat, tant es així, que no estava permès treure'n còpies amb pena d'excomunió. Altres composicions musicals del *Miserere* que també formen part del dit repertori són les de Tomasso Baj (1714), Giuseppe Baini (1821). El *Miserere* es canta a la Capella Sixtina el Dimecres, Dijous i Divendres Sant.

Alguns compositors com Lully (1664), Charpentier (1680), Delalande (1687) tractaren el *Miserere* de manera diferent, és a dir, no en versicles, sinó en forma de motet a gran cor amb acompanyament de gran orquestra.

Per altra part, també en el segle XVII, el músic Giacomo Carissimi (1605-1674) utilitzà en la seva composició una part dels versicles del *Miserere* cantats a una sola veu, alternant amb altres versicles cantats per un cor polifònic.

Aquesta és, en principi, la forma adoptada pel compositor del «nostre» *Miserere*. És a dir, una part dels versicles cantats a quatre veus alternen amb versicles recitats a una sola veu. Tant uns com els altres es canten i respectivament es reciten a cappella, és a dir, sense acompanyament d'instruments musicals.

Com escriu l'amic Sebastià Trias en el llibret contingut en el disc compacte, la partitura del nostre *Miserere* és deguda a un gran músic nadiu de Valldemossa, mestre en l'art de l'harmonia i el contrapunt,

BOZENA ADAMCZYK

Bozena Adamczyk és doctora en Musicologia per la Universitat d'Estrasburg. Elaborà la seva tesi doctoral a partir del fons reunit i conservat per Aina Maria Boutroux a la cel·la F. Chopin-G. Sand, sota la direcció de Marc Honegger, director de l'Institut de Musicologia de la Universitat d'Estrasburg. Aquest estiu ens ha visitat i hem tengut l'opunitat d'entrevistar-la.

P. Hi ha antecedents musicals a la seva família?

R. Jo véc d'una família on tots són artistes. La meua mare prové d'una família noble, on tots són artistes. Ma mare cantava opereta, la seva germana és escriptora, el seu germà és actor del Teatre Nacional de Varsòvia, i ara és professor de Literatura i Teatre, els meus cosins són tots músics professionals (toquen en diferents orquestres de Polònia i Alemanya la flauta, el clarinet, el violoncel, l'oboe...); com veieu, hi ha hagut sempre una atmosfera molt musical a la família; la música forma part de la tradició familiar. Jo toc el piano perquè m'agrada. Vaig començar als sis anys amb una professora privada a Polònia. Després vaig passar al Conservatori Nacional i vaig acabar els estudis amb un diploma d'aquest centre. Posteriorment vaig anar a estudiar a França, i quan hi vaig arribar, no parlava gens de francès i al Conservatori una professora em digué que era impossible que hi entràs, sense parlar l'idioma. El director li contestà: «Ella no parla, però toca». Vaig interpretar el repertori del meu diploma polonès -amb moltes peces de Chopin- i la professora m'acceptà. Tenc el diploma també del Conservatori a França.

P. Com continua la tradició familiar ara?

Bozena Adamczyk, Margalida Ferrà i Rosa Capllonch. Fotografia: Amparo Garrido

R. La meua filla tocà un poc el piano al Conservatori de Ginebra, amb una amiga meua, que digué que és molt sensible i té talent, però ella no el vol tocar. Durant una temporada no estudià música, fins que un dia digué que volia aprendre arpa. Quan tenia uns deu anys, era tard. El meu home no li volia comprar una arpa perquè creia que no ho continuaria, varen llogar una arpa, anà aprovant els cursos, i després de tres anys preparà el seu primer concurs juvenil, a Venècia, i el guanyà. El meu marit li comprà aleshores una arpa. Ha guanyat també un premi a Polònia quan tenia quinze anys, i li comprà la segona arpa.

P. Què significa Chopin per als polonesos?

R. Chopin per a nosaltres és un compositor nacional perquè la seva música és una estilització de la música polonesa. No es pot comprendre l'obra de Chopin sense tenir en compte la música polonesa, no només la tradicional, sinó també els autors polonesos de música clàssica anteriors a Chopin. Per mi Chopin és un mite, una persona que reflecteix també la

història i representa el patiment de la nació polonesa. Per exemple, Chopin no va voler tocar per al tsar rus. Chopin esdevé un símbol. La música de Chopin no té programa, com la d'altres compositors de l'època. Totes les seves obres són formes -sonates, masurques...- però sense títols, els hi posaren els editors, com per exemple el de Londres. La música de Chopin és suficientment expressiva, té molta força, no necessita títol. Digué més tan sols amb un piano que amb grans orquestres o òperes. Li agradava l'òpera, però no en va escriure. El piano, en la seva música, té un gran protagonisme, fins i tot en els dos concerts per a piano i orquestra, aquesta només acompanya el piano.

P. Com així va triar la Universitat d'Estrasburg per realitzar els estudis de Musicologia?

R. L'any 1968 a França, sobretot a París, tengué lloc el Maig Francès, una revolució intel·lectual durant la qual hi hagué moltes pertorbacions: els professors no treballaven, hi havia vagues i manifestacions; jo venia de Polònia i no entenia res de la política francesa. Allò que jo volia

era estudiar, i me'n vaig anar a un altre lloc. Un professor universitari i el seu assistent, Marc Honegger, tampoc no podien suportar aquesta situació i aquest se'n va anar a Estrasburg com a director de l'Institut de Musicologia amb l'aprovació del govern, i jo el vaig seguir. En aquesta època el nivell a París baixà i molta gent partí a Estrasburg.

P. En quin moment es va témer que el fons Chopin de la cel·la número 2 constituïa un bon material de tesi?

R. Quan tenia tretze anys vaig guanyar el primer premi del concurs nacional Chopin juvenil de Polònia. Com a recompensa, vaig ser invitada pel concurs Chopin a Varsòvia, l'any 1960, quan Irina Zaritskaya el guanyà. D'aquesta època ençà, cada concurs he anat a Varsòvia. Tenia molt interès per Chopin. Com una jove de quinze o setze anys que tenia llibres romàntics i llegia sobre la vida amorosa de tots els compositors, Schumann, Litz, Mendelssohn, la seva biografia, obra..., sabia que Chopin havia passat algun temps a Valldemossa, i des de molt prest tenia la il·lusió de venir aquí. Primer vaig anar a París per visitar tots els llocs on va viure Chopin, vaig visitar la Biblioteca Nacional per tal de consultar els manuscrits com a estudiant... fins que un dia vaig venir, per veure i estudiar. Quan vaig veure la col·lecció em vaig adonar tot d'una que la col·lecció m'oferia moltes pos-

sibilitats d'estudi. Em va sorprendre, no creia que hi hagués tantes coses.

P. En quin sentit Aina Maria Boutroux l'ajudà?

R. Em va ajudar molt i em va facilitar molt de treball. Vaig venir cada estiu durant cinc anys, compaginant la meua tasca com a professora d'Història de la Música del Conservatori. Però no només durant l'estiu, sinó també durant les vacances de Nadal i de Pasqua. No tenia temps per a la meua vida personal. Anava també a París i a Londres per consultar els catàlegs i referències i visitava els grafòlegs i especialistes en l'escriptura de Chopin amb Aina Maria. Varen ser molts d'anys de lliurament a l'estudi. També vaig visitar biblioteques a tota Europa. Ho volia consultar tot per elaborar una tesi molt rigorosa. La documentació ha de ser demostrable. Jo tenc molta sort perquè per comprendre bé l'obra de Chopin necessit consultar tot el que sobre el tema hi ha a Polònia i tot el que hi ha a l'estranger, i no hi ha musicòlegs que coneixin polonès. L'únic occidental és Hedley. Molts musicòlegs escriuen errors perquè no coneixen bé ni la cultura ni la llengua polonesa.

La musicologia és una carrera científica. Són molt importants les publicacions de bibliografies, per tal de treure les referències dels llibres publicats referents a Chopin.

P. Quines publicacions monogràfiques hi ha actualment sobre Chopin?

R. *Annales Chopin* és una revista que s'edita anualment a Polònia. Ara també apareix la publicació *Chopin Studies*, d'EUA. Aquestes són les dues més importants. Tenim també la revista de la federació que tracta de la divulgació de les activitats realitzades per les diferents organitzacions Chopin: *Chopin in the World*. Jo vaig escriure dos articles per a aquesta revista. Un de referit a la col·lecció i un altre de relatiu a la història del festival.

P. Quina opinió li mereix el Festival Chopin de Valldemossa?

R. Crec que és únic perquè el lloc és únic. Chopin va viure aquí, poc temps, però hi va viure, hi composà, hi ha els seus records. No hi ha cap altre lloc d'aquest tipus. A Zelazowa Wola, on ell va néixer, també s'hi fan recitals, però no hi ha cap col·lecció. Hi ha també Duszniki, un lloc molt formós, però el festival és més de caire local. El Festival de Valldemossa és molt important i té una llarga trajectòria.

Jo ara hi vénc menys, perquè les coses més importants ja estan arreglades, però queda encara molta feina per ordenar la biblioteca. Necessit també arranjar tot el relatiu a George Sand, que ocupa un lloc important en la col·lecció.

M. Dolors Calafat Rivas

**BANC DE
CREDIT BALEAR**

Es Credit

AJUNTAMENT

BODES

Com sempre, parelles d'arreu de Mallorca trien Valldemossa per casar-se, per això el moviment de matrimonis és exagerat en relació amb el nombre d'habitants de la vila. Als mesos de maig, juny, juliol i agost s'han efectuat set matrimonis canònics i vint-i-quatre de civils. Cal destacar-ne els següents:

Joan Bosch Coll i Margalida March Payeras, dia 27 de maig.

Bruno Entrecanales Domecq i Victoria Mercedes Carvajal y Hoyos, dia 15 de juliol.

DEFUNCIONS

Antònia Lladó Morey va morir el 16 de juliol a Palma.

Margalida Lladó Torres va morir el 19 de juliol a Palma.

Antònia Sabater Bonet va morir el 19 de juliol.

Jaume Gelabert Rullan va morir el 30 d'agost a Palma.

NAIXEMENT

Bernat Torres Capó, fill de Bernat i Aina Maria, va néixer el dia 19 de juny.

Antoni Miquel López Morey, fill d'Antoni i Francisca, va néixer el dia 25 de juny.

Aina Torres de la Rosa, filla de Miquel i María del Carmen, va néixer el dia 17 de juliol.

Un moment abans de partir de casa seva per fer la primera comunió a la parròquia de Valldemossa, Maria Antònia Salvà Riutort, es va retratar amb els seus pares, Toni i Antònia, i el seu germà Jaume. Varen celebrar l'esdeveniment al Restaurant Pequeño Mundo.

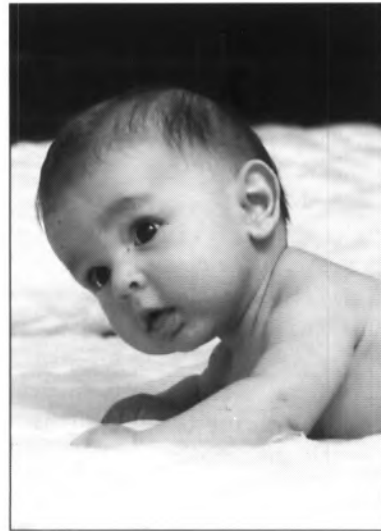

El dia de Sant Joan, al convent de Sant Francesc de Palma es varen casar Santos i María José. A la fotografia brinden amb els pares de la núvia, Gildo Fernández i Antònia Salvà, al Mesón del Tío Pepe, on feren l'àpat nupcial. Fotografia d'Antònia Riutort.

Mercedes ens mostra, ben joiosa, la seva filla Maria Fiol Oliver. Era el dia 27 de maig, just llavors, acabaven de batejar Maria, i els seus pares, Bernat i Mercedes, es disposaven a celebrar-ho com es mereix l'ocasió amb els familiars i amics. La festa es va fer a Son Oleza, al xalet de Lluís Oliver, avi matern de Maria. Enhorabona als pares, padrins, concos i ties.

Aquest nin tan eixerit és Guillem Torres Torres, fill de Toni i Margarita. El batejaren a la parròquia de Sant Bartomeu de Valldemossa el dia 25 de juny. Varen ser els padrins de fonts Tomeu Torres i Maribel Colom.

Lluís Cuartero Pons entre les ofrenes, davant l'altar, el dia de la seva primera comunió. Ell i els seus pares, Fèlix i Margalida, obsequiaren els familiars i amics assistents a la cerimònia amb un exquisit dinar al Restaurant Portitxol.

Bateig de Martí Colom Nicolau a la parròquia de Sant Bartomeu, el 15 de juliol de 1995; és fill d'Antoni Colom i de Maria Antònia Nicolau; els padrins de fonts foren Colau Colom i Marcel·lina Colom.

Aquest infant tan preciós es diu Julen Estaràs Mayans, va néixer el 27 de març de 1995. Els seus pares, Antoni M. i Antònia, el feren batejar el 17 de juny. Foren els padrins de fonts Antoni Mas Mas i Ana M. Mayans Bautista.

SOR ANTÒNIA LLADÓ MOREY

Germana celadora del culte eucarístic. Nascuda a Valldemossa el 14 d'octubre de 1909, fou batejada el mateix dia i passà a la casa del Pare el 16 de juliol de 1995. Ingressà a la Congregació el 7 de maig de 1939. Professà el 13 de novembre de 1940. En la seva infantesa tingué la sort de conèixer el pare fundador -Miquel Maura-, del qual servava un grat record, sempre que contava el seu encontre amb ell ho feia visiblement emocionada.

Sor Antònia era una ànima senzilla, humil, estimadora de Maria Santíssima, enamorada de Jesús Eucaristia, vivia la seva vocació eucarística amb veritable esperit d'adoració, reparació i servei. Gaudia, especialment, d'estar davant el Senyor Eucaristia exposat a la custòdia. Així mateix gaudia d'estar en comunitat; en els dos anys durant els quals -a

Sor Antònia Lladó Morey, amb els seus familiars més propers i la priora, el dia de les seves noces d'or.

causa de la seva malaltia- no podia participar en tots els actes comunitaris, aquesta limitació li resultava molt costosa.

Sor Antònia va estar destinada en diverses ocasions a les cases de Madrid i Barcelona. Quan atenia la porteria ho feia amb la seva senzille-

sa característica i amable acollida. Sor Antònia ha mort com havia viscut: acceptant, amb pau serena, la seva malaltia i les circumstàncies i el moment de la seva mort, mentre cantava en el seu cor: «Quina alegria quan em digueren: anem a la casa de Senyor».

ARXIU FOTOGRÀFIC D'ANTONI MUNTANER, «GUARIN»

ALTRE TEMPS

Dones valldemossines sortint en processó de la plaça de la Cartoixa.

D'aquests homes, alguns dels quals porten escopeta, hem conegut, d'esquerra a dreta. Davant: En Miquel de Son Brondo, en Macià «Berrugueta», «Es Fustet». En segon terme: En Joan Antoni, «Es sabater Coix». Darrera: ?, «En Tico», ?.

Un grup d'estiuejants a sa Marina.

Tomàs Torres, des Forn, sogre d'Antoni Muntaner, donant menjar a la cadenera.

COVERBOS DEL DIMONIET DE NA CATALINETA

CRÒNIQUES DE NA DOLORES

Grup de Teatre Joves de Valldemossa

Dia 30 de juny, el Grup de Teatre Joves de Valldemossa, ens va oferir la comèdia d'embolics, en tres actes, de M. Teresa Ripoll Estrades. Va ser molt divertida i tots ho feren molt bé.

Els assistents reberen una plaqueta de gloses que Antònia Serrano va fer per celebrar l'aniversari del grup, el qual va obsequiar-la amb una formosa canastra de flors.

Pere Gil va publicar, el 31 d'agost, a l'*Ultima Hora* el començament, i jo us n'ofereixo el final:

Oh, poble valldemossí!
Ja ha acabat sa glosada
però jo no vull partir,
sense sentir-vos a dir
amb sa veu ben estilada,
i, en que sigui una vegada,
a tots es qui sou aquí
que es teatre mallorquí
té una bona novellada.

Dia 7 de juliol férem el sopar anual de companyonia dels col·laboradors de la revista *Miramar*. Es fa a Son Salvanet; Pep Cañellas, com ja és habitual, ens cedeix la seva casa per a aquest fi. Tots els que col·laboram amb la revista hi estam convidats, i tots el que acudim a la convidada hi solem portar begudes o algun plat guisat nostre. El resultat és: un excel·lent bufet, un bon assortiment de begudes i una vetllada immillorable. Compartim tot el que hem portat, com també compartim l'estimació per aquesta revista tan nostra.

Festes de la Beata

Ja han passat les festes de la Beata, de les qual us contaré un parell d'impressions.

Responsables de la revista *Miramar* donen comptes i expliquen els projectes.

S'iniciaren el dia 18 de juliol amb el repartiment de programes, i el mateix dia començà la novena.

Visitarem les exposicions: a l'Antic Ajuntament n'hi havia una de fotografia a càrrec de l'Agrupació d'Afeccionats al Vídeo i a la Foto-

grafia i una altra mostra d'objectes florals fets per la mestra artesana assecadora de flors Marita Guasp.

A l'Ajuntament hi havia una mostra d'aquarel·les de Bernat «Reüll» i una altra de retrats de Pep Barceló.

Els futurs col·laboradors de la revista *Miramar*.

Un grapat dels que feim *Miramar*.

El dia 23, a l'hora de la novena, tingué lloc el torneig de futbol sala. Creim que seria bo de no fer coincidir els actes esportius amb aquest acte tan nostre que és la novena.

El mateix dia els joves ballaren al so de Deixa-ho Fer, Lord Bayron i La Granja, fins a la matinada.

El dia 24 horabaixa, hi hagué el II Trofeu Ciclista Vila de Valldemossa, per a juvenils afeccionats.

El vespre hi hagué la proclamació de l'Hereva i dames d'honor, després Gabriel Cañellas Font va fer el pregó de festes.

Llavors hi hagué coca i moscatell per a tothom i va acabar amb una ballada al so de les orquestres Tramontana i Piscis.

La revista *Miramar* va muntar una tómbola per tal d'aconseguir fons que prou falta li fan. Va tenir molt d'èxit de públic, al qual agraïm la col·laboració. Volem donar les gràcies a tots els qui aportaren obsequis, i de manera especial a Margalida Ferrà, que ens va deixar el local, i als artistes que ens donaren obres per a les rifes. Aquesta és la llista, per ordre alfabètic, dels que ens ajudaren (si hi manca qualcú, que ho digui i l'hi afegirem):

Ajuntament de Valldemossa
Antònia Boscana Lladó
Maria Magdalena Boscana Mas

Nils Burwitz
Catalina Thomàs Calafat Lladó
Bartomeu Calafat Mas
Francisca Calafat Mas
Margarita Calafat Mercant
Antònia Maria Calafat Rivas
Can Molinas
Maria Pilar Cañellas Calafat
Josep Cañellas Riera
Francesca Cañellas Serrano
Nicolau Sebastià Cañellas Serrano
Llúcia Carbonell Martorell
Gabriel Català Amengual
Josep Coll Bardolet
Toni Colom Colom
Antònia Darder Boscana
Maria Darder Jofre
Distribuidora Rotger
Documenta Balear
Edicions Cort
Núria Estaràs King
Margarita Esteva Lladó
Dolores Estrades Calafat
Catalina Ferrà
Margalida Ferrà Boutroux
Miquela Font Bennàsar
Institut d'Estudis Baleàrics
Francisca Joan Mas
Maria Joan Mas
Lliberia Cartoixa
Josep Lladó Vila
Mecanàutica
Maria Clar, Boutique
Toni Mas Calafat
Maria Antònia Nicolau
Obra Cultural Balear

Antònia Prats
Patisserie Sa Cartoixa
Margalida Ripoll Darder
Margalida Ripoll Mas
Pedro Ripoll Juan
Sa Nostra
Matilde Rovira Serrano
Joana Serra de Gayeta
Antònia Serrano Darder
Isabel Serrano Darder
Pere Bru Serrano Torres
Maria Torres Calafat
Viatges Urbis
Jaume Vila

El dia 25 els xeremiers ens despertaren per recordar-nos que era la festa dels més vells. Ens adherim de bon cor a aquest homenatge publicant unes gloses i un grapat de fotografies que va fer Antònia Serrano.

Sa missa ja s'ha acabat
ara ve sa barenada.
I si no vos heu cansat
farem una ximbombada.

Es que són valldemossins
cantam cançons d'alegria.
Visquin els nostres padrins
que per ells és aquest dia.

Sant Jaume és un cavaller
i per ell és sa diada.
Déu faci que l'any que ve
sigui més gran sa rotllada.

El pregoner d'enguany, Gabriel Cañellas Fons

Despatxant bitllets a la tómbola

L'Hereva i dames d'honor, d'esquerra a dreta: Neus Torres Jarque, Francisca Calafat Bujosa, Coloma Ferrer Serra de Gayeta, Marta Nadal Móra, Catalina Maria Mas Real, Maria Isabel Rullan Ordoño.

Els valldemossins canten als seus majors.

Grup d'homenatjats amb la Beateta enmig.

Noves participants comparteixen taula amb les més antigues.

De per tot arriben per fer la festa.

Cinc «jovenetes» a punt de començar a berenar.

Una novetat molt encertada fou el sopar espectacle que es va fer a la plaça de la Cartoixa el mateix vespre. El sopar va ser excel·lent i molt ben servit per Menú.

El 26 horabaixa hi hagué festa infantil, i el vespre, l'emotiva presentació del CD *Valldemossa i la seva música*, que han enregistrat Els Valldemossa, el Parado de Valldemossa i el Cor Parroquial, acompanyats per Miquel Brunet, teclats i baix; Pep Toni Rubio, guitarra i percussió; Bernat Cabot, violí; i John Lambourne, xeremia. Quan el Cor Parroquial va fer la seva entrada al recinte, a les fosques, portant una espelma cada cantador, enmig d'un silenci general, ens féu posar la pell de gallina. Genia Tobin ens va sorprendre, des del balcó de la casa d'Antònia Oliver, i ens va cantar «El cant de la Sibila».

El dia 27 hi hagué la tradicional processó. Més de tres-centes pàgines i pagesos acompanyaren la relíquia i la imatge de la nostra santa. Presidien la processó la Beateta amb la seva cort d'angelets, l'Hereva i les dames, i les autoritats religioses i civils.

El divendres 28, el dia gran, ja ens despertà la banda de música. A les 11 tingué lloc l'ofici, presidit pel

Sopar espectacle, un aspecte.

vicari episcopal, Joan Darder Brotat, descendent de valldemossins que s'establiren a Alcúdia, que va fer l'homilia. Concelebrà la missa amb Pere Vallès, Llorenç Lladó i Antoni Mercant. El cor parroquial va cantar durant la missa i el Parado va ballar «El ball de l'Oferta». Finalitzat l'acte, l'Ajuntament va fer un refresc als jardins de la Cartoixa.

Ens alegrà l'horabaixa la banda de música de Montuiri.

El vespre sortí el Carro Triomfal amb la Beateta, Naia Bianca Goya Aguirre, i els angelets, Aina M. Mas Calafell, Aina Torres Capó, Lluís Vila Pons, Maria Victòria Ripoll Arbós, Bartomeu Capllonch

Ginard, Santi Goya Aguirre, Maria del Pilar Lladó Colom, Francesc García Masdén, Aina Sánchez Gayoso, Margalida Amengual Estaràs i Aina Calafat Torregrosa. L'acompanyaven un seguit de carretons ben guarnits i plens de pagesetes i pagesets.

Aquest any es retia homenatge a Magdalena Esteva i Jaume Gelabert, les dues persones més velles de la vila.

El dia 29 s'acabaren les festes. El migdia, a l'escola pública hi hagué un concurs de paelles i plats típics. Els guanyadors varen ser cinc arrossos i un greixera de sípia. Hi participaren més de vint-i-cinc grups. L'Ajuntament va repartir-los vi, refrescs i aigua.

El Cor Parroquial canta el «Miserere» dirigit per Mateu Calafat. Fotografia de Xesca Cañellas.

Una part del públic uns moments abans de la presentació del CD, entre altres, podem veure Josep Coll Bardolet acompanyat de Gabriel Janer Manila amb la seva esposa, Alícia, i a darrera, Joan Muntaner. Fotografia de Jaume Rosselló.

El Carro Triomfal amb la Beateta i els angelets. Fotografia de Xesca Cañellas.

L'horabaixa petits grupets escorcollaven i investigaven per tal de superar les proves de la gimcana.

I el vespre, el comiat de les festes, que aquest any foren molt lluïdes. És la millor de les festes: es reuneix tot el poble en un sopar de germanor, un trempó que ofereix l'Ajuntament, on de veritat es comparaix amb el veí el que tenim.

Hi hagué diversos actes: un espectacle a càrrec de l'Associació Cultural de Sords, és lloable la manera d'integrar-se en aquest món malgrat la seva mancança, el repartiment de trofeus, el sorteig de la tómbola de la revista *Miramar* i finalment una projecció de diapositives de Llatinoamèrica que va fer Antoni Mas Mas.

Festivals Chopin

El 31 de juliol, a la cel·la número 2, hi hagué una roda informativa per presentar el Festival Chopin de l'any 1995, any del centenari d'Aina M. Boutroux. Presidia l'acte Margalida Ferrà Boutroux, els seus fills, Rosa i Jaume Capllonch, Damià Pons, Joan Muntaner, Fabián Company i Joan Moll. La presentació comptà amb la presència de nombrosos periodistes i representants de diverses entitats, com també de membres de l'Associació.

Margalida Ferrà agraí la bona acollida del festival per part de la premsa i va parlar entre altres coses del centenari de la seva mare i de l'exposició commemorativa. Rosa Cap-

llonch presentà els concerts i a Damià Pons, Conseller de Cultura del CIM, el qual va encomiar la tasca feta pels Festivals Chopin i fa prometre el seu suport. Joan Moll parlà dels músics i programes i del concert de cant gregorià que es faria el 29 d'agost, 100 aniversari del naixement d'Aina Maria Boutroux, i de l'exposició de fotografies de Toni Catany, «Poquet». El senyor Niell va intervenir per ampliar aquesta informació explicant que Toni «Poquet» té sis llibres de fotografies de 1971-1972. Jaume Capllonch va agrair a les institucions, als socis i col·laboradors el seu ajut. Fabián Company, delegat de Sa Nostra a Valldemossa, va recalcar la importància que tenen els festivals a Mallorca. Joan Muntaner va felicitar els Festivals Chopin per la seva trajectòria. Després ens oferiren un deliciós refri-geri servit pel restaurant Vistamar.

Festes de sa Marina

Cada estiu, per celebrar la festa de la Mare de Déu d'Agost, tenen lloc uns dies de festa a sa Marina.

Enguany, trobam que hi hagué manca d'informació a la vila del concurs de truc, que es va avançar un dia.

I si en no donam més detalls, és perquè no ens han fet arribar cap programa de les festes.

Grup de participants assaborint la gustosa paella que havien guisat. Fotografia de Quica Juan Calafat.

Paula Alcover, guanyadora del concurs de paelles, amb la seva mare, Paula Colom. Fotografia d'Esperança Mas.

En aquesta emotiva fotografia de l'Associació dels Festivals Chopin, feta fa un grapat d'anys, després d'un concert d'Irina Zaritskaya, apareix al costat de la pianista Aina M. Boutroux. Aquesta pianista també ha actuat enguany.

Un moment de la roda informativa.

Jaume Vila està a punt de tallar les coques participants al concurs.

Festes de Sant Bartomeu

El dia 24 es va fer un festós sopar a les terrasses del Romaní, S'Olivera i Sa Mata, amb un espectacle conjunt al mig del carrer. Hi actuaren Els Valldemossa, Xisco i Joana Maria Mulet i Miquela Lladó amb Música Nostra. A la plaça Pública es va celebrar un concurs de plats dolços que organitzà l'Ajuntament. Foren les guanyadores

Festa del 80è aniversari de Pere Jaume Pons Mayol

Pere Jaume Pons Mayol, valldemossí resident a França que cada any passa una temporada a Valldemossa, ha complit vuitanta anys. Amb

aquest motiu es varen reunir la seva família i la de la seva esposa, Francisca Calafat. Tots plegats soparen al Restaurant Hoyo 10. A mitjan sopar Pere Jaume fou obsequiat amb una safata de plata commemorativa i la seva esposa rebé un esplèndid ram de flors. Es va brindar per la seva felicitat, brindis al qual ens afegim des d'aquesta revista.

Sopars de Son Moragues

L'associació Amics de l'Arxiduc ha efectuat aquest trimestre els tres sopars de Son Moragues que tenia programats.

Dia 1 de juny va parlar de l'Església mallorquina Pere Fullana

Restaurant ES PORT

PORT DE VALLEMOSSA - (MALLORCA) - ☎ 61 61 94 - 61 20 46 -(vespres)

Jurat del concurs de plats dolços.

Joan Estrany, president de l'associació Amics de l'Arxiduc, presenta l'orador de torn, Pere Fullana Puigserver.

Pere Jaume Pons Mayol envoltat de tota la gran família.

Puigserver, director de la Gran Enciclopèdia de Mallorca.

Dia 6 de juliol intervingué Catalina Cantarelles Camps, professora de la UIB, sobre el tema: Tendències artístiques a l'acabament del vuit-cents.

Dia 3 d'agost el sopar es va fer a la clastra, allà ens parlà el professor de la Universitat de les Illes Balears Joan Mas Vives sobre la literatura de la Renaixença al Modernisme.

Dolores Estrades Calafat

bar Los Tilos

Plaça de la Cartoixa, 16 A
Blanquerna, 5 Valldemossa Tel. 61 61 01

BIBLIOTECA MUNICIPAL DE VALLDEMOSSA

A LA BIBLIOTECA HI PODEU VENIR PER:

- Llegir llibres i premsa diària - Consultar dades
- Cercar llibres per llegir a casa vostra
- Estudiar - Fer deures
- Dibuixar (com ha fet Miquel Morell Juan)

AQUI HI TROBAREU

- Atles - Biografies - Diccionaris
- Enciclopèdies actualitzades
- Llibres d'art, d'assaig, de cuina, de jardineria, etc.
- Novel·la - Novetats editorials
- Poesia - Teatre

TAMBE TENIM

- Una extensa oferta en literatura infantil
- Un gran assortiment de contes - El llibres que cerques

PODEU VENIR-HI

- De dilluns a dijous de 17.30 a 20 h
- Els dissabtes d'11 a 13 h

Tenim molts de llibres per a tot-hom, i prest esperam tenir més espai!

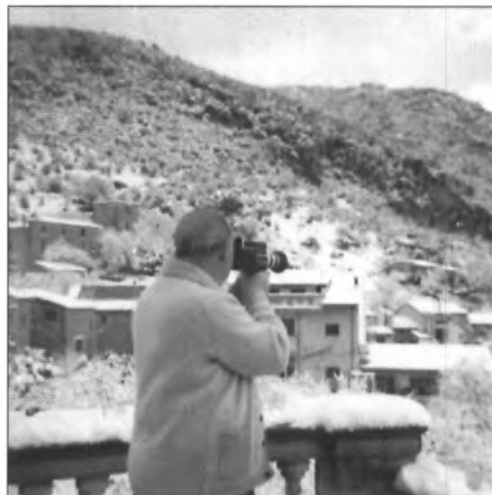
IMATGES D'ANTANY

En aquesta fotografia, feta l'any 1942 davant Can Costa, amb motiu d'un homenatge que es va retre a sor Anna Maria del Santíssim Sagrament, hi hem pogut destriar, d'esquerra a dreta, asseguts, davant: Joan «Cotó», Mn. Pedro Lladó, Joan «Guarín», ?, el rector Mir, el vicari Ramis, «Es Secretari Vell». A la segona fila: Sebastià Serrano, Toni Morey, Dameto, Vicenç de Son Mas, mestre Sebastià «Manitos», ?, Jaume «Garrit», Macià «Frisa». Drets: guàrdies civils, «el sen Catoï», el senyor Marquès (en aquell moment era el propietari de Can Costa), Vicenç «Boira». Entre els altres hi veim Magdalena i Francisca de Son Mas. Fotografia i informació d'Antoni Ripoll, «Manitos».

Era l'any 1923, aquestes jovenetes que venien de passejar foren retratades al carrer de la Rosa, davant la paret del jardí de Rafael Estaràs Ripoll, per Antoni Muntaner, «Guarín», la nina de la dreta se n'adonà i va col·locar-se per sortir a la fotografia. D'esquerra a dreta són: Francisca «de Can Verindos», Beatriu «Pipa», Aina «Bufó», Catalina «Peluda», Catalina «Barbudeta», Praxedis «des Pou», Margalida «Barbudeta», Antuanet «de Can Gotzo», Margalida «Horrendo». Fotografia arxiu d'Antònia Darder.

El caçador caçat. Des de la seva joventut, Antoni Muntaner «Guarín» ha fotografiat i filmat la vida i el poble valldemossí. Un dia que hi havia una gran nevada, la seva neboda, Maria Francisca, el va fotografiar en plena acció. Fotografia de Maria Francisca Carbonell Torres.

Bella fotografia feta l'any 1922 a l'arracornada del carrer del Canonge, on hi podem veure Catalina «Porrenca», Margalida Ripoll, «Gasparona», i Maria Ripoll, «Gasparona». La nina que està d'esquena és Francisca Mas. Fotografia arxiu d'Antoni Mayans.

Les dones valldemossines varen col·laborar ferm amb l'escolania del vicari Homar. Feren randa, tallaren, cosiren, planxaren... Aquí podem veure un bon grapat de dones fent feina a ca les monges franciscanes. Al centre, Angeleta Torres emprova el ruquet a Joan Lladó, de cas Pagès. Fotografia arxiu del vicari Homar.

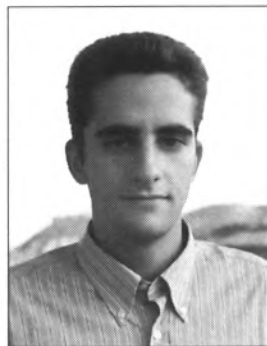
RACÓ DEL JOVENT

Ja han fet 18 anys

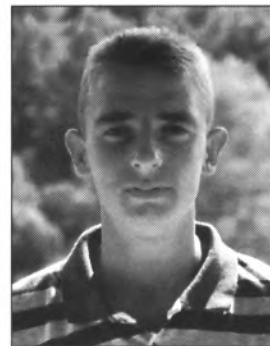
María Yolanda Pérez Ripoll (dia 1 de juliol). David Colom Arellano (dia 10 de juliol). Daniel Calafat Rogers (dia 16 de juliol). Llorenç Lladó Colom (dia 17 d'agost)

María Yolanda Pérez Ripoll.

David Colom Arellano.

Llorenç Lladó Colom.

Han finalitzat els seus estudis superiors:

MCMXCV

Maria Josep Calafat Rivas
Llicenciatura en
Ciències de l'Educació

Pere Bru Serrano Torres
Llicenciatura en
Ciències Econòmiques i Empresarials

Lúdia Oliver Terrassa
Llicenciatura en
Ciències Històriques i Teoria de les Arts

Sense deixar Valldemossa,
per comprar bé i aviat,
barat i de qualitat,
compra al supermercat:

SUPERMERCAT VALLDEMOSSA.

C/ del Marquès de Vivot, 5

Tel.: 61 25 68

Telefax: 61 23 12 VALLDEMOSSA

Associació de Joves de Valldemossa

Neteja de sa Marina

Un any més, l'Associació de Joves de Valldemossa va col·laborar a

tota la que poguérem.

Com se sap, molta brutor arriba per la mar per mor dels temporals. Però no és la mar qui la genera, sinó que són els vaixells.

L'altra brutor és la que deixen els usuaris de les platges.

Amb la nostra actuació, volíem

Festes de la Beata

Per animar un poc més les nostres festes patronals, i com des de fa quatre anys, el dia 28 de juliol, l'AJV disposà de dos carretons -que guarnírem tan bé com sabérem- i de molts de pagesos i pageses que acompanyaren el Carro Triomfal pels carrers

I, després de netejar sa Marina, sopàrem tots al mollet.

Una part dels pagesos que participaren a la cavalcada.

conservar els espais naturals nets. Dia 25 de maig vàrem baixar a sa Marina amb tots els estris necessaris, bosses de fems... per tal de netejar sa Marina.

Vàrem ser una trentena de joves els que ens vàrem repartir les distintes zones del Port i arrebegàrem tota la brutícia que hi havia o, millor dit,

conscienciar, un cop més, la gent perquè miri també pels altres i mantengui les platges netes. I no sols la nostra, sinó qualsevol altra de Mallorca. No només per la nostra comoditat, sinó també per la imatge que dona una platja bruta als visitants, dels quals vivim gran part dels illencs.

del poble. A força d'estrènyer, aconseguírem col·locar dotze infants dins els carretons. Els menuts, cantant i tirant caramels, gaudiren un any més d'aquesta festa.

Magdalena Boscana Ripoll

Què passa per la llista cinematogràfica?

Hi ha una gran varietat cinematogràfica en aquests moments als cinemes de Palma, amb actors de gran prestigi, entre els quals cal destacar-ne dos d'espanyols que aquest any s'han consagrat a la meca del cinema: Hollywood. En primer lloc parlarem d'Aitana Sánchez Gijón, que protagonitza, juntament amb Keanu Reeves, *Un paseo por las nubes*, dirigida per Alfonso Arau, el director de *Como agua para chocolate*; és una historieta romàntica dins l'estil del director.

L'altre actor que ha triomfat és Antonio Banderas, amb *Desesperado*, un

film dirigit per Robert Rodríguez. Amb aquesta pel·lícula, Banderas s'ha convertit en el primer actor de parla castellana que protagonitza una pel·lícula d'acció nord-americana. El paper que interpreta Antonio Banderas és el d'un *mariachi* que vol venjar-se d'un *capo* mexicà, rei del narcotràfic.

Una altra pel·lícula que cal destacar és la comèdia dirigida per Lawrence Kasdan, *French Kiss*, que compta amb la presència de Meg Ryan i Kevin Kline. Aquesta és una història un altre cop romàntica, que narra les aventures d'una

al·lota convencional que viu una sèrie d'esdeveniments per als quals ella no se sent preparada.

Dins el gènere de suspens, destaca *Malice*, un «thriller» protagonitzat per Harold Becker.

La pel·lícula més esperada pel públic ha estat *El primer caballero*, l'argument gira en torn a un triangle sentimental format pel rei Artús (Sean Connery), la seva futura esposa (Julia Ormond) i l'aventurer cavaller Lancelot (Richard Gere). Un repartiment excepcional.

Fins una altra!

Magdalena Boscana Mas

BIBLIOTECA MUNICIPAL DE VALLEDEMOSSA

**Consell Insular
de Mallorca**

BIBLIOTEQUES DE MALLORCA

ALGUNES NOVETATS QUE PODEU TROBAR A LA BIBLIOTECA

- *Les possessions mallorquines de l'Arxiduc*. Govern Balear. 1994.
 - *Viure a Mallorca*. Govern Balear. 1994.
- *Els castells roquers de Mallorca*. Ed. Cort. 1994.
 - *Más allá del jardín*. Ed. Planeta. 1995.
 - *Ardor Guerrero*. Alfaguara. 1995.
 - *Augurio Hipocampo*. Ed. Olañeta.
 - *Relatos urbanos*. Santillana.

Libres infantils sonors

- *Canciones navideñas*. Ed. Molino. 1994.
- *La casa de los monstruos*. Ed. Molino. 1994.
 - *¡Hola amigo!* Ed. Molino. 1994
 - *¡Pio, pio, pio!* Ed. Molino. 1994.
- *Peluche y su teléfono*. Ed. Molino. 1994.

Libres infantils

- *El libro gigante de Richard Scarry*. Ed. Molino. 1994.
- *La col·lecció de llibres de Barbie*. Ed. Molino. 1994.
 - *Jovenes bailarinas*. Ed. Molino. 1994.
- *La legenda de la rosa de Nadal*. S. Lagerlaf. La Magrana. 1994.
- *L'àvia de dalt i l'àvia de baix*. Tomie de Paola. Cruïlla. 1994.
- *Enciclopèdia il·lustrada: Dinosaurios, mamíferos, insectos i arañas*. Ed. Plaza i Janés.
 - *El palau de la Ventafocs*.

CARTES ARRIBADES A LA NOSTRA REDACCIÓ

(La revista *Miramar* publica les cartes que arriben a la seva redacció, en català i sempre que vagin signades per l'autor, únic responsable del que expressen.)

Des de l'Argentina, Virginia Torres, uruguaiana descendent de valldemossins, ens envia una crònica esportiva que publicam. A la carta ens diu, entre altres coses:

«M'alegra moltíssim rebre la revista *Miramar*, vull felicitar-vos per la nova coberta i pel contingut de la revista, que ens porta molt de records».

Copa d'Amèrica

Acabà, va acabar la Copa d'Amèrica i l'Uruguai és Campió. Realment, pot ser que el futbol no agradi massa, pero quan juga la selecció del teu país...

L'avinguda 18 de Julio s'omplí, mai no havia vist tanta gent, ni per a una concentració d'un president.

I és que en aquest cas tots portàvem la mateixa bandera, aquí, a l'Uruguai i en els altres llocs on hi viuen uruguaians.

Jugar amb Brasil sempre és una dura batalla, pel que significa, per la història, pel nombre de torneigs guanyats...

Tots ho celebrarem -és que les emocions no s'expliquen, se senten- i l'avinguda 18 de Julio era un sol clam: «Olé, olé, olé, cada día te quiero más, soy, soy celeste, es un sentimiento que no se puede parar» o bé «Soy celeste».

Com diu la història, Uruguai no podia perdre, la selecció hi posa ganes i força; no hi va mancar la famosa «garra charrúa» i tal vegada un poc de sort.

Realment fou una celebració inesborrable que visquérem intensament i que arribà a tots els llocs on hi ha uruguaians. Visca l'Uruguai Campió!

Vegeu l'història:

Argentina i Uruguai	14 títols
Brasil	4 títols
Paraguai i Perú	2 títols
Bolívia	1 títol

Campions de les darreres deu edicions:

1963 Bolívia
1967 Uruguai
1975 Perú
1979 Paraguai
1983 Uruguai
1987 Uruguai
1989 Brasil
1991 Argentina
1993 Argentina
1995 Uruguai

Virginia Torres

BALE. 086

C/. Nicolau Calafat, 10

Tel. 61 62 33

07170 VALLDEMOSSA (Mallorca)

Viajes Ulises vos ofereix aquests serveis:

- Bitllets nacionals i internacionals en vols regulars i xàrter.
- Bitllets de vaixell.
- Reserves d'hotel i apartaments.
- Viatges organitzats.
- Confirmació de vols.
- Creuers.
- Viatges de l'INSERSO.
- Excursions.
- Lloguer de cotxes.
- Canvi de divisa.
- Viatges a la neu.

IMMIGRACIÓ I INTEGRACIÓ LINGÜÍSTICA A MALLORCA

Ben segur que moltes vegades hem sentit frases com «Aquests forasters, si visquessin a Alemanya, ja s'haurien espavilat a aprendre l'alemany!; Els mallorquins sempre ens hem d'adaptar, però els forasters no hi ha manera!», o moltes altres expressions similars. Per què la integració lingüística es dona de manera diferent en segons quins països, encara que els immigrants tinguin les mateixes característiques (econòmiques, socials, culturals, etc.)? Deixant de banda un factor com ara el major o menor acostament cultural i social, que no tractarem en aquest article, no cal ser molt vius per saber-ho. La resposta és molt senzilla: quan el país té un estat independent, si hi ha una vertadera voluntat de mantenir l'idioma, és absolutament necessari el seu coneixement (Alemanya, per exemple); quan gaudeix d'una certa autonomia, és útil però no imprescindible (les illes Balears); i, quan el poder propi és quasi nul, és enterament voluntari (Catalunya del Nord). Això ha estat repetit moltes vegades. La cosa no pot ésser més clara. Però, com podem observar en les frases de més amunt, la culpa de la no integració sol ésser carregada als de fora «que no volen aprendre el català». El que hauríem de fer tots els mallorquins (i tots els catalans en general) és demanar-nos si la causa de la nostra pèrdua d'identitat és deguda únicament al comportament d'un col·lectiu determinat o si, en canvi, hi ha una situació més complicada provocada per molts anys de pèrdua de sobirania.

Per analitzar l'actuació dels immigrants, dels nostres immigrants, intentarem respondre algunes qüestions que a nosaltres ens semblen clau.

1) Què han deixat els immigrants quan arriben a Mallorca?

Podem afirmar que, en general, deixen part de la seva vida: el seu país, la seva llengua, la seva família (o part d'aquesta), etc. Hem de comprendre que un immigrant ve a Mallorca per necessitat, no per gust.

2) Què cerquen els immigrants quan vénen a Mallorca?

És obvi que cerquen el treball i la riquesa que no han pogut trobar a la seva terra. Si vénen amb intencions de restar a Mallorca per sempre, ben segur que desitgen un bon acolliment i quelcom on aferrar-se i arrelar. Així, per molt de la seva terra que se sentin, voldran que els seus fills estiguin ben integrats a la societat que els ha acollit.

3) Què és el que els han dit que trobarien?

No hem d'oblidar que la majoria (molts d'ells sense estudis) no han estat ben informats de la realitat de l'illa. D'aquesta manera, vénen amb la idea que allà on van hi ha (o hi hauria d'haver) la mateixa cultura que han deixat. Ells «circulen dins Espanya» i, per tant, han de poder viure perfectament en espanyol. Pel que fa al català, com a màxim creuen que és una llengua regional que conserven els autòctons. Així com han estat educats, equiparen el català a qualsevol modalitat regional del castellà. Més d'un cop hem sentit que l'obligatorietat del català a l'ensenyament era com si a Andalusia forcessin a parlar amb accent andalusí.

4) Què és el que realment troben?

Seria de molt pessimistes dir

Joan-Ferran Llorens López.

que la realitat que troben és igual que la que poden trobar a les províncies occitanes de l'Estat francès o a la germana Catalunya del Nord (on es pot viure perfectament sense saber la llengua del país, i fins i tot no tenir-hi cap contacte), i de molt optimistes, dir que és com la que puguin trobar a Alemanya i a Anglaterra (on per poder estar-hi cal saber parlar alemany i anglès, respectivament). La nostra situació estaria entre aquestes dues realitats, més a prop potser de la primera que de la segona.

Així, dit d'una manera simplificada i esquemàtica, es troben amb un país on, malgrat que per viure-hi s'hagi de saber el castellà per accedir al treball, a la televisió, a la ràdio, a la premsa, etc., la major part de la població parla en català (almenys entre els catalanoparlants) i una minoria (quasi insignificant, però creixent) sempre usa aquest idioma. Tampoc no es torben a témer-se que hi ha alguns símptomes de recuperació de la llengua del país (algunes televisions, alguns suplementos i qualque secció dels diaris, moltes revistes -sobretot d'àmbit local-, grups musicals, etc.). Aquesta recuperació encara és molt tímida, i a la mínima protesta es pot trencar. Fins i tot els nostres polítics sempre diuen que la normalització s'ha de dur a terme a poc

a poc, molt a poc a poc. L'anomenada «bona educació» que practica la major part de la població consisteix a tenir contents i còmodes (com si fossin a casa) els de fora. El que puguin sentir els autòctons no té gens d'importància. Així, veurem comerços en què s'usen moltes llengües: castellà, anglès, alemany, francès, italià, suec, noruec, finès, neerlandès,..., però gairebé mai el català. Per quina raó s'ha de posar en la llengua del país, si tanmateix els mallorquins poden llegir-ho en castellà i sense ofendre's? En general, la gent nativa no té clara la defensa de la pròpia cultura. No és d'estranyar, ja que fins fa molt poc aqueixa cultura havia estat prohibida. Qualsevol petit progrés de la llengua catalana, a la majoria de la població, li sembla sorprenent, i, a alguns que s'havien pres molt seriosament el que els havien explicat a l'escola fa pocs anys, els pareix excessiu. A part de poques excepcions, només en certs àmbits (a la universitat, en alguns instituts, etc.), la defensa del català és un objectiu indispensable.

5) Quina actitud prenen?

La postura que adopten quasi tots és la més còmoda: continuar amb la seva pròpia llengua i cultura. En castellà funcionen els diaris, les empreses, la major part dels canals de televisió, les ràdios, etc. No tindria sentit que ells fessin allò que no fa la majoria dels autòctons. Malgrat tot, els qui no aprenen català no es troben còmodes. Són forasters als ulls dels mallorquins. No se senten a gust. Enyoren la seva terra. I, fins i tot, poden criticar i menysprear el lloc que els ha acollit. De què ens hem d'estranyar, si ja ho fan molts de mallorquins amb la seva pròpia llengua? A la mínima imposició, alguns dels immigrants (gràcies a Déu, de cada dia més pocs) protesten dient «estamos en España». Aleshores, hi ha mallorquins que, lluny de defensar-se, remuguen amb més força donant-los suport.

6) Què caldria que trobessin per a una total integració?

Al meu parer, per a una total integració dels nouvinguts i per a un vertader projecte de normalització

lingüística són imprescindibles dues qüestions:

Respecte i promoció de les llengües dels immigrants (castellà, anglès, portuguès, alemany,...), però tenint sempre en compte que la llengua pròpia de Mallorca és la catalana.

Una postura clara i decidida envers la normalització lingüística, que permetés fer útil i necessari l'ús del català. Així com anés endavant aquesta normalització, el grau d'integració aniria creixent.

Palma, setembre de 1995

Joan-Ferran Llorens López és llicenciat en Filologia Catalana i professor d'institut al País Valencià.

Joan-Ferran Llorens Pérez

ESPORTS MODA

futbol, tennis,
bàsquet, etc.

C. de Niceto Alcalá Zamora, 22-B
Tel. 28 19 29

**RECANVIS
I
MOTORS MARINS**

**VOLVO
PENTA**

C. del Gremi de Fusters, 32
Tel. i telefax 43 03 98

PALMA DE MALLORCA

**REPARACIONS
NÀUTIQUES**

Serveis oficials:

**VOLVO-PENTA
IVECO-AIFO
SOLE-DIESEL
MAN-DIESEL**

Tel. Mòbil 908 53 38 61

RECULL DE NOTICIES I FOTOGRAFIES INTERESSANTS TRETES DE L'ARXIU D'ANTONI CABOT ESTARELLES MENTRE FOU VICARI I LLAVORS RECTOR DE VALLDEMOSSA

Aquestes dues pàgines que publicam són una petita mostra de la ironia del grup de mallorquins que editaren aquesta *Guia de Palma*. Les dues il·lustracions que us oferim ben bé podrien ser fetes a la mateixa època, ja que ens mostren la Valldemossa idíl·lica cantada per poetes, escriptors i pintors.

GUIA DE PALMA

Y D'ALGUNS POBLES DE MALLORCA,

REDACTADA

PER UNA COMISSIÓ DE LA SOCIETAT DE L'IGNORÀNCIA,

EN BENEFICI DELS VIATGERS POBRES.

SENYORS QUE HAN COMPOST LA COMISSIÓ.

PRESIDENT.

D. Gaspar de Bono Bonet y Boneo.

VOCALS.

D. Joan Capistrano.
» Xim Filantropich.
» Fe Biel Fabbol.
» Pau de la Pau.

D. Roch Marsot de c/a Rebassa.
» Romualdo Pimentón.
» Yerecundio Siverguenza.
» Rodolf Murrup y Arroon, Sr.

NOTA. Aquesta obra se dona gratis als qui hajan adquirit la titol d'Ignorant, presentant la petita correspondent en mans del Secretari.

1872

—(21)—

menjes. Hi ha es llogarets *Ses Salines*, *S'augueta Blanca* y sa possessió *Sacall*. Poques dites, a l'Església tenen l'orgue de Sant Domingo.

MONTUÏRI.

Tot lo món es mon, fora Montuiri. Bones terres, as *ra grande*, tot son capanuns y capavalls, un abeurador per ses bisties, envian a dur ses ensaymades de Porreres. —Hi solen sortir morts que deniznan misses. Ses cases no tenen fonaments: perque els ai-lots no rodolen los ferman a una cana de pastera.

PORRERES.

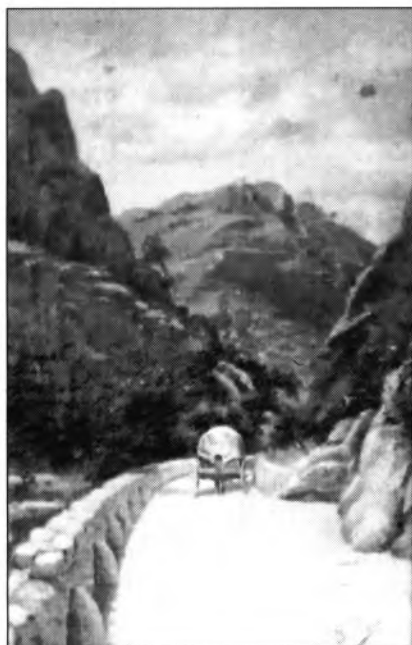
Vila de pòrrs y safra. No volen que los demanen si han duit *clavell* o *refrada*. —Heu ha un forn que hi fan *su-piros*, *rastilles* y *còchs*. Sa diligencia de Felanitx s'hi atura a *beure*, a las tres o las quatre de sa nit. —Oratòri, *La Creu* y *Montuïron*. —Solon tenir coremer.

ALGAYDA.

Els homos duen es calsons abaix, just cosits a sa cama y dins ses anques los podrian amagar dos pans de tres sous. Es gent curia de gambals. —No hi ha fonda ni cosa semblant. —Llogarets, Pina (ab iglesia nova) y Randa. Els de Pina son molt esquius.

VALLDEMOSSA.

Gent de bé però molt sulla y feta a pòch a pòch, de bones fruites. Hi ha la Cartixa ahont va fe sa fèl per sa boca madó Jordi Sand. Hi ha sa caseta de la Beata ab sos fogons renovats perque sa gent no diga que no ho saben conservà. Ni ha un hotsal-taverna ab una porxada que hi caben bé dos carros enganxats, aquí maleix, pagant y agraïnt, si frissau molt y teniu fam, vos feran una truyia dins mitja hora o tres quartets; emperò hi heu de dur els ous.

L'Estret, oli de J. Pizà. Fotografia d'Angel Pomar.

El molinet de la Beata i la Cartoixa, com a fons, sa Coma i el Teix. Dibux d'H. F. Dave.

Joan Cabot Estarells

UNA CAFRADA

El dia 5 de juliol de 1995, fou descoberta una veritable cafrada comesa per Déu sap qui, que amb la més repugnant mala idea va destruir una imatge de la Mare de Déu de Lluc situada en una creu-capella que els muntanyencs tenen col·locada en un amagat racó del penyal prop del puig Major.

Costa creure que la incomprensió, la intolerància o simplement l'estultícia, puguin arribar tan lluny com per cometre una monstrositat d'aquesta categoria.

L'autor o els autors d'aquesta malifeta s'han cobert de glòria. Han

Al cap de tres anys, l'abril de 1958, la van haver de retirar per passar per aquell lloc el traçat de la carretera que condueix al capdamunt del puig Major.

Durant vint-i-nou anys va romandre en un racó d'un magatzem fins el novembre de 1987, que, gràcies a la col·laboració del tinent coronel Joan Oliver, cap de l'Esquadró de Vigilància Aèria núm. 7 i la labor realitzada per Lluís Mas, Josep Canals, Artur Mestre i Benigne Palos, es va poder reintegrar al puig Major, del qual mai no havia d'haver estat treta.

Recordatori de la instal·lació de la Mare de Déu de Lluc al puig Major.

Dia 19 de juny de 1988, sant Bernat de Menthon, missa davant el nou emplaçament de la imatge.

Puig Major, dia 8 de juliol de 1995, acte de desagreujament a la Mare de Déu de Lluc. Fotografia de Tourneur.

atemptat contra un símbol estimat i venerat per tots els mallorquins que, per veure'l, s'hi ha d'anar a posta, ja que no és un lloc de pas i, a més, és un terreny més bé escabros.

Aquesta creu-capella que ja té història, va ser col·locada per primera vegada el juny de 1955 per un grup de muntanyencs que, en nombre de vint-i-sis, van pujar a becoll des de Son Torrella fins a l'emplaçament, molt prop del cim, els 445 Kg que pesava la creu-capella.

El passat dia 8 de juliol i al peu de la creu-capella va tenir lloc un acte de desagreujament a la Mare de Déu, amb l'assistència d'un centenar de persones convidades per l'actual Tinent Coronel cap de l'Esquadró de Vigilància Aèria núm. 7. La missa la va dir el P. Bartomeu Barceló, M. SS. CC., qui tot seguit va procedir a la benedicció de la nova imatge de la Mare de Déu de Lluc que des d'ara ens contemplarà des del seu tron muntanyenc.

Esperem que Déu farà un nou repartiment de seny i respecte perquè no es repetesqui un fet tan malplaent i propi d'un ase de dues cames.

Benigne Palos

PINTURA

Orlando Paladini i Jaime Colorao

A la Sala Capitular, exposaren la seva obra Orlando Paladini (acrílics) i Jaime Colorao (aquarel·les i escultures) de l'1 al 15 de juliol.

Bernat Reüll

Durant les festes de la Beata, Bernat Reüll exposà la seva darrera producció a l'Ajuntament. Olis i aquarel·les acolorien les dues sales, Valldemossa i sa Marina són dos motius d'inspiració d'aquest artista.

Toni Mas

Toni Mas no ens sorprèn. Ell posa tots els detalls als quadres, res no deixa sense plasmar. Un viatge a Venècia, flors, Valldemossa... tot queda reflectit a la seva obra. Per cert, que li volem agrair el quadre de flors que va regalar a la tómbola.

Carme Sánchez

La pintora Carme Sánchez, coneguda per molts de valldemosins, ens va enviar una invitació per a l'exposició que va fer del 18 al 27 d'agost a Capdepera, mostra que sabem que tingué gran èxit.

Pergamí del manifest a favor de la llengua i la cultura fet per Nils Burwitz, encarregat per l'Obra Cultural Balear, que fou lliurat al conseller de Cultura el 6 de maig passat.

Nils Burwitz

Nils Burwitz exposarà la seva darrera producció a Germering (Alemanya), del 5 al 22 d'octubre. D'ell diu Nadine Gordimer, premi Nobel de Literatura:

«Nils Burwitz té la visió d'un vident del cos humà. El seu domini del traç va més enllà de la carn. La seva obra mostra més que les cares d'Àfrica; l'essència, la personalitat,

Cartell anunciador de l'exposició d'Orlando Paladini i Jaime Colorao (fragment).

l'esperit de qualsevol part del continent on va viure i treballar. Aquí està la bellesa de la veritat del seu talent vibrant».

Enhorabona per aquestes paraules i gràcies per les marjades que regalares a la tómbola.

Josep Coll Bardolet

Aquest any les vacances del nostre amic Josep Coll Bardolet s'han escurçades. El motiu ha estat que el dia 10 de setembre s'inaugurava una nova sala Coll Bardolet al museu de Lluc.

Era la Diada, un dia assolellat i acolorit, com fet a mesura per donar solemnitat i llum a l'esdeveniment.

L'acolliment ple de gom a gom,

Peregrins il·lustres a Lluc: Dimitri Weiss, Coll Bardolet, Cristòfol Soler i Joan Huguet. Fotografia d'Antonio Ruano.

La sala Coll Bardolet és a punt d'inaugurar.

a l'altar, el bisbe de Mallorca, Teodor Ubeda, i vint preveres concelebraven la missa. Els Blavets refilaven la veu i es defiaaven amb els ocells. Els feels cantaven amb fe. El prior de Lluc donava la benvinguda als peregrins. Familiars i amics -alguns arribats de ben lluny- envoltaven Coll Bardolet. Les primeres autoritats illenques i els batlles d'Escorca i de Sóller presidiren els actes.

A l'ofertori, arribà el goig d'un quadre de mimosa, símbol i mostra

de la nova donació de Josep Coll Bardolet. Cent-trenta nous quadres s'afegien als vuitanta set ja donats. La generositat d'un fill vers la terra que l'ha acollit, l'amor d'un creient vers la seva Mare, l'agraïment d'un cor a la gent que l'ha escalfat.

Sens dubte, no hi ha altre lloc més idoni que Lluc per contenir aquesta gran obra, sorgida del fons del cor del nostre pintor, guiada la mà per l'amor. Perquè Lluc és el cor de Mallorca i la Verge de Lluc dona la

seva mà amorosa a tots els que acudeixen a Ella. I aquí, a Lluc, acudim tots els mallorquins per veure la nostra Verge Morena, i Ella ens espera sempre somrient, dolça, amorosa... i ara envoltada de llum, de color, de paisatge... envoltada de la vida i de l'obra de Josep Coll Bardolet.

Antònia Serrano Darder

Paraules dites per Josep Coll Bardolet

Estimats amics,

El diumenge 8 de maig de l'any 1994, en la presentació del llibre *Jocoba* de l'escriptora M. Dolors Oliu, vaig fer la promesa d'una nova donació a aquest sempre estimat santuari de Lluc. L'ofrena d'aquella diada avui ja és feliçment una realitat.

Com també és una realitat que aquesta nova donació és el joïós complement d'una constant i il·lusionada dedicació als camins de l'art. Camins que arranquen molt abans

per a la meua obra.

No obstant això, és just recordar aquí els meus orígens muntanyecs que, des de la meua infantesa em portaren a venerar les belles imatges de la Verge de Núria i de la nostra moreneta de Montserrat. D'aquí la meua il·lusió per tots els paratges de muntanya. Fou Lluc, el més important monument espiritual de Mallorca, que em va marcar profundament.

Llavors he seguit un llarg peregrinatge per tota aquesta illa platejada. He pintat i dibuixat amb amor constant, fidelitat i sostinguda paciència, i una part d'aqueixa obra realitzada al transcurs del temps, avui us l'ofereixo amb profunda gratitud per tants d'anys de felicitat lluminosa i per tanta bondat mallorquina.

Perquè, sota el patrocini i la dolça mirada de la Verge

A l'acolliment de Lluc, curull de feels, un moment de l'oferta. Fotografia de Josep Coll Vilanova.

d'aquell any 1940, en què vaig arribar a Mallorca, encara amb els ulls entelats per les boires dels països del nord d'Europa, on vaig viure exiliat durant tres anys.

Doncs era en aquells moments quan més necessitava d'un renaixement de tot allò que pot enriquir els sentiments del cor i de l'ànima. La llum de Mallorca i el santuari de Lluc varen ser l'inici d'una pau lluminosa, preludi d'encoratjament

de Lluc, sigui la claror més benefactora per a la contemplació del prestigiós Museu de Lluc. Us deixo per sempre la meua humil participació en aquest museu com a testimoni del meu respecte, el meu amor i la meua fidelitat a Lluc i Mallorca.

Josep Coll Bardolet

LA VEU DELS NOSTRES POETES I GLOSADORS

Iniciam la publicació dels poemes de Pere Bru Serrano Darder guanyadors del XIX Certamen Literari «Rosa d'Or de la Pau de Castellitx» 1995. A la propera edició publicarem la resta.

Pedres per a un desaire

Un gra d'arena intrusa
em fa perdre la calma que camina,
he robat una queixa
al dolor confident
i he convertit un rostre diplomàtic
en arrugues sarzides de follies;
els serveis, en sabates corrompudes,
i l'anàrquic camí de la certesa
ha rebutjat paüres de perdó
amb l'aspra llunyania d'unes passes
embegudes pel càntir de la Moira
i sóc un trist problema que desfulla,
decadent, l'hora tèbia.

Sí, sóc el trist problema
per a la nafra trista
que desfulla
l'amistat consirosa,
decadent,
del consol que agombola
l'hora tèbia.

Crec en la llum d'un dia ple de morts,
en la dòcil fiblada de la vespa,
en la fecunditat infructuosa,
en un boirós alè mirant de caire
i crec en l'espínos camí de roses.

La meva confiança viu dins neules
pansides pels nadals del malhumor,
pels mesos que refreden les antípodes
disfressats de vacances enganyoses
que assaonen llavors improductives.

L'estació de l'ànima contusa
és pròdiga cruïlla vacil·lant,
hi vull comprar passatges d'innocència
mes, el món dels desànims em regala
el llarg i nu instant de les febleses.

He volgut perseguir la meva angúnia
per comentar alens amb la mentida,
intrusa plagiària d'albades.

S'han esqueixat oratges que no esperen
cansats per les promeses reduïdes,
estèrils sentiments
florits dins la penúria.

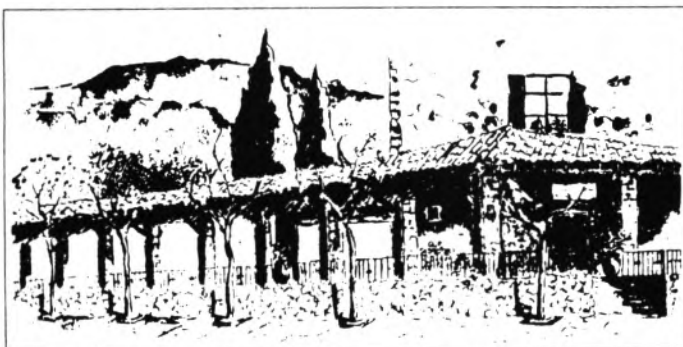
He prohibit les obres al meu cor
i la ferida pau de la sordària
és veritat marcida per penombres
als ulls de la fortuna.

Una falç de fredor
arrabassa paraules que no miren,
respecta el desencís,
intimitat
que gira entre els silencis i les màscares.

Silenci
que fons els dies,
anguniós cimbell
de la parella trista que s'allunya
per la tresquera estèril
en el paisatge mut,
comences fantasies,
llegeixes polsegueses,
per cloure els ulls, per cloure
els somnis d'esperances
ferides, aventures
guarides pel setí
de voluntat fingida.

Els pensaments sols miren
i les mirades cerquen,
sota glaçats llençols farts de silenci,
el camí més covard
de la peresa artera.

Divaguen sentiments desconeguts
per la clau decidida a rovellar-se
al pany atorgador del conformisme.

CAFETERIA ROMANÍ

TELÈFON 61 61 73
VALLDEMOSSA - MALLORCA

Ramiformes zodíacs esbaldats
per les temperatures que s'oxiden,
sagets dels insomnis
que claveu les oníriques dianes
orades a les veus del columbari,
desordenades branques confegides,
esqueixos i rebrols
plasmats en les frontisses orgulloses
d'angles complementaris...,
sou els ressons de nits que no
[descansen.

Les arcanes drecceres
escolpides en dèdals conduïts
pels angoixosos crits de les sibil·les
són els temples servils de la
[mandràgora
que fulminen les vides taciturnes.

És la imprudent condemna que
[segresta
la besada espontània dels llibres
i l'obert testimoni d'unes pàgines
que troben contrallums plens
[d'aventures
per intrigants senders de paràgrafs.

* * *

Se m'enreden els ulls
pels fils d'aquelles pàgines
plenes de solitud indivisible,
estamortida sort que furta tombes.

És el crit dissident
quan es crema l'absenta aburgesada,
és vida en les esqueles que reciclen.

La falsia del brindis sempitern
és meretriu dins l'àpat mercantívol,
perifèric descuit de les ofenses
il·legibles,

l'elogi
sugerit pels retalls de paperera
incruenta,
perversa matemàtica
entre closes oïdes masoquistes
i ressentides boques moribundes.

* * *

Sóc boca despintada pels miratges
que requisa l'alè de la rutina,
tinc llengua de paper desordenat
i mots d'un diccionari ple de pols.

Les meves veus, paraules i promeses
són l'aire negre de les ombres, tàlem
on s'oculten empremtes d'altres llavis.

L'horitzó sense hores
ha trencat el segell del meu enigma:
el pèndol,
llàgrima grisa,
és la doble tristesa
d'excloure de l'amor les amargures
i viure solituds en companyia.

* * *

Ocultes el misteri de la mort,
llàgrima desitjosa,
gota d'esllanguiment, suor vençuda
que remulles la terra compasiva
i pels matins gelosos
no sabràs la resposta de les fruites,
sols la nit t'ha mostrat les seves cartes
guanyadores: els plors.

Besada-marbre, aigua
perduda, desdibuixes la rosada
en les gotes anyils, la comissura
d'un somriure salobre i confident
ha comptat amb inert exactitud
l'infint romiatge per les galtes.

Llàgrima que no oblides,
llàgrima de penombra,

Pere Bru Serrano Darder i la seva esposa, Pilar Polo, a Castelltix, ens mostren la Rosa d'Or obtinguda pel poeta aquest any.

pregària, cadena,
desconhort en la veu assedegada,
miratge dins l'oasi de les boires...

Que has robat la imatge de l'espera
i el color blanquinós del mocador.

* * *

La flor silenciosa de la nit,
sanglot i plany, desig i passió,
encén colors estèrils d'un repòs
comprat amb moneda dels orgasmes.

Reclams i sortilegis d'una alcova
escalfen la cabana dels secrets,
recorren tremolors entre les vèrtebres,
els braços són tions que no pregunten
i copenren les joies que no cremen
els fums captius pels focs.

Són trucs i jocs, delits,
terratrèmols, dins màrfegues de seda
reposen les virtuts més anacròniques:
les vides paral·leles que s'exciten.

Les distretes arrels inconscients
no saben quin destí escriu la pluja;
callen planys desitjosos,
i els silencis recobren la tonada.

* * *

Sóc jardí ple d'espines,
covard en un Nadal avergonyit,
efímer,
estavellada flor llicenciosa,
inescrutable
dolença impertinent que no descansa
malgrat el banc immòbil,
prestatge de records és el meu llac;
capçalera febril, la meua imatge.

Vull convèncer les notes:
em desplau dirigir concerts als
[núvols;

vull ser l'aurora
per sublimar els cossos amb besada
volàtil,
amb més voluptuoses i atractives
espines de jardí.

Pere Bru Serrano Darder

Heura amiga

(a rima lliure)

Heura gentil, que a
una finestra puges
donant-me l'escomesa
dolça i franca,
tes branques tan tendres
par que sien un
somriure d'infant
dintre ma cambra.
Tu no floreixes mai,
però dins tes fulles
l'encisadora gràcia
d'un verd etern
com vesta satinada.
Ets com un símbol
de lleialtat estranya,
ja que mai abandones
la paret on aferres
tes amoroses branques.
Voldria que demà,
damunt ma tomba,
un brot d'heura
creixés vora la creu,
i, com un mantell d'amor
i de dolcesa,
que la llosa cobrés
d'un tendre verd.

Maria Encarnació Coll

La poetessa Maria del Carme Crespo dedica aquest poema a la seva neboda Alícia, que està hospitalitzada a Atlanta a causa d'una leucèmia.

Avui per a tu sonen, Alícia, guitarres i flabiols
avui tots junts cantam aquesta humil oració:
Oh, Sant Crist de la Sang!
El que els mallorquins tant hi confiem,
atura per favor els efectes Txernobil,
l'horrenda radiació, el forat d'ozó,
els vaixells contaminadors.
Senyor, féu que recapacitin
arreu del món els governants
i, valga'm Déu, que malament ho fan,
prova en són els resultats;
féu, Senyor, que facin funcionar bé el cap,
però que no oblidin el cor.
Prou, ja basta, s'ha de dir prou
a tants de desastres; fora tanta immolació.
I ara, Alícia, via amor, el camí que mai no falla,
volem fer-te arribar
la més dolça abraçada
teixida amb escuma blanca, copinyes
i bocins del lapislàtzuli
de les nostres gemmades aigües
amb els colors verds i daurats de la tardor
a la nostra illa màgica,
valenta, formosa i riallera.
Lluita amb força, Alícia estimada,
que mentre tu lliures la dura batalla
tots els que t'estimem et feim costat
i, mentrestant, oferim ciris ben alts
al miraculós Sant Crist de la Sang.

Maria del Carme Crespo

PLAÇA RAMON LLULL, 4
Telèfon 61 24 85

VALLDEMOSSA

Si voleu enquadrar *Miramar*, basta que ens ho digueu, nosaltres ens en cuidarem i la revista us regalarà una làmina per a la portada.

CONTE

Un altre lloc

D'aquí a molt temps serà tot diferent. Després de les guerres i la fam, el món va escollir l'estabilitat; va triar una forma de vida: va triar una alimentació, una temperatura i un pensament uniformes; però tot té un preu, i el preu que va haver de pagar fou el preu de la passió; es va quedar sense passió.

Ell tenia un nom; però, en aquesta època i en aquest lloc, el nom gairebé no importava; vivia sol i satisfet, com tots.

Però estava trist, desitjava horitzons blaus. Tenia pensaments estranys, agosarades idees s'intercalaven amb l'antiga placidesa. Ara qüestionava les ordres, discutia en el treball.

...Ella també tenia nom; però el seu nom tampoc no importava; el seu exterior semblava gris, no ho era.

...I fou aquell dia quan ho va saber: recollia minerals per al laboratori, era al camp. Va fallar un dels sistemes de control ambiental i aquella temperatura estable es va trencar: es va transformar en una tràgica tempesta.

...Ella hi era, va veure els llamps i va sentir els trons... Tot això eren coses que gairebé mai no havia sentit ni vist.

Qui ha nascut en una caverna, on ha menjat, begut i dormit; i només sap de parets fosques i aspres no desitja res més, per un sol motiu: no sap que hi hagi res més.

Això és el que els passava, ells no coneixien la passió, no sabien res de l'altra gent, d'aquella gent que havia renunciat a tot per un somni, per un projecte, per un home, per una dona.

...Els coneixien el sexe mecanitzat i polígam de l'època, un sexe que es mantenia gràcies a l'orgasme i, així, a l'espècie; però, era un sexe sense amor, sense unió, sense passió.

I aquí és quan comença la història. Com en aquella època, sí, la dels Montesco i els Capuletto, fou suficient una sola mirada; tal volta fou l'instint, potser era l'honra dels seus avantpassats, o tal volta una simple reacció química ja oblidada. I no creieu que no se'n van adonar, i es van dir els seus noms. Un huracà havia començat.

Qui atura un huracà?

Doncs, ni tan sols en aquella època no el van poder aturar.

...Les flors en el desert sempre es destaquen, i així va succeir amb aquesta, mai no va faltar qui la volgués tallar.

Enveja o por?

Mes les arrels eren profundes.

...Junts, el temps passava volant, es passejaven pel parc, per la

platja, pels carrers; pujaven, baixaven, botaven.

I fou llavors, només llavors, quan van sentir bategar els seus cors a l'uníson; feia tant temps que no bategaven cors a l'uníson.

Ell fugia de la feina per veure-la; ella li preparava l'esmorzar; ell, el sopar.

A la nit, ell la despullava amb estima; i ella s'adormia mentre ell li cantava, l'acaronava i la bressolava.

Pels carrers, sota la lluna, en els parcs, amant-se.

...Quina història més bonica, veritat?

El final no s'ha escrit; però, en un món així i amb un amor com aquest, qui gosarà fer-ho?

Rodolfo E. Polonyi

amb el suport de

"SA NOSTRA"
CAIXA DE BALEARS

Il·lusió o tragèdia?

Carrer de Nit, un divendres d'agost. L'hora no la record, ni m'importa mínimament; entre altres coses, perquè quan un s'ho passa bé, es lleva el rellotge i s'oblida d'aquelles agulles esclavitzants.

A la barra del bar amb una «verda» -com simpàticament es coneix una marca de cerveses-, marcant el compàs de la música, damunt la barra, amb els artells, observava com la gent belluguejava, parlava i reia. I, és que en definitiva un sempre acaba per considerar-se un observador. M'entretén assumir el paper d'espectador del gran teatre del món. I és que l'escena -la vida mateixa- és quasi traumàtica per a un servidor, que pertany al gremi dels tranquils. Prefereixo escapar d'aquesta vida agitada, brufada d'angoixes i tractar de trobar aquest raconet discret que el món reserva per a mi.

De sobte, la casualitat la va conduir cap a mi. Demanava una copa a la barra i la vaig voler convidar. Com tota dona prudent va tractar de resistir-se, però el poder de la meua oratòria la va convèncer. Els seus ulls eren enlluernadors i captivadors; la seva llarga cabellera d'or fi centellejava lluminosa; la seva pell era sedosa, blanquinosa; les seves dents parei-

xien d'ivori, i el seu alè era fresc i dolcet com la mel. No diré el seu nom per pudor.

Em vaig atrevir a dir-li els pensaments que acab de descriure i es posà a riure.

- Mai no m'havien dit galanteries com aquestes-, em va rebatre.

- I què t'havien dit?

- Que som molt maca, que els meus ulls són bonics i coses així.

- Mira maca! -i això de maca és una expressió-; sincerament et diré que fins ara has tengut uns pretendents molt mediocres. No et vull donar a entendre que aquesta sigui la teua nit de sort, ni molt manco. És més, et diré que m'he limitat a contar-te allò que he pensat quan t'he vist. Ja veus que pateix el vici de la sinceritat. Si de veres et pretengués et tiraria unes floretes molt més elegants, com tu et mereixes.

Ella començava a arrufar les celles i vaig poder advertir certa sorpresa en la seva mirada. Així que vaig canviar de tema abans que pensàs que desvariava.

- Veig que duus un collar molt original. M'agrada més el penjador, però aquest collar t'afavoreix.

Amb gran sorpresa per la meua part, em digué que aquell collar feia joc amb una polsera que també portava. Havien estat d'una amiga seva, i coneguda meua, que va morir en un accident de motocicleta fa a pe-

nes un any.

Recordar aquella tragèdia no fou gens agradable. Durant uns moments vaig témer haver ficat la pota -com en tantes ocasions- però no fou així. Em digué que el collar i la polsera no es podien separar de la mateixa persona i que s'alternaven per dur-los tota la colla d'amigues.

Em va cridar l'atenció aquell pacte d'amistat, una amistat silenciosa però ferma: un collar i una polsera per a un mateix record; dues estrelles per a un mateix cel; dues manetes per al mateix rellotge; dues flamarades per a una mateixa espelma; dues lletres per a una mateixa paraula; dues petjades per a un mateix camí; dues llanternes per a la mateixa fosca; dues poesies per a la mateixa mussa; dos sospirs per a un enamorat; dues claus per al mateix pany,...

En fi. No sé què pensar. Fins i tot no sé si pensar. Perquè, a vegades, pensar emmalalteix. La ignorància i la inconsciència tenen l'avantatge d'evitar el sofriment. Jo preferesc viure amb intensitat i, si per això, he de sofrir i emmalaltir, fer-ho. M'estim més la veritat tràgica que la felicitat il·lusòria.

Felio J. Bauzà Martorell

ANTONIO MUÑOZ

Antenes de televisió • Televisió via satèl·lit
Parallamps • Porters • Videoporters

C/ Alferes Llobera Estrades, 2, 3r. B - Palma - Tel.: 20 18 56
Avinguda de Son Moragues, s/n. Tel.: 61 62 60

Telèfon mòbil: 908 26 93 21

CALAIX DE SASTRE

Noces d'uns amics

Els amics d'aquesta revista Margalida March Payeras i Joan Bosch Coll, es varen casar al mes de maig passat a Valldemossa. Ho volgueren celebrar, juntament amb els seus convidats, amb un exquisit àpat al restaurant Vistamar. Després emprengueren un romàntic viatge de lluna de mel a Venècia.

Gabriel F. Seguí i Trobat, msscc, nou prevere

El dia 3 de juny, al santuari de la Mare de Déu de Lluc, el bisbe de Mallorca, Teodor Ubeda, ordenà pre-

vere Gabriel F. Seguí i Trobat, msscc.

El solemne acte se celebrà a l'acolliment i comptà amb la presència dels familiars i dels incomputables amics de Biel, que es reuniren per acompanyar-lo en la seva ordenació, arribats de molts de llocs de l'Estat espanyol i fins i tot de l'Argentina.

La missa, concelebrada pel bisbe i nombrosos capellans, i la cerimònia d'ordenació varen ser molt emocionants i molt participades. Els Blavets i els feels cantaren les cançons més adients.

Acabada la celebració, tots poguérem saludar el nou prevere, el

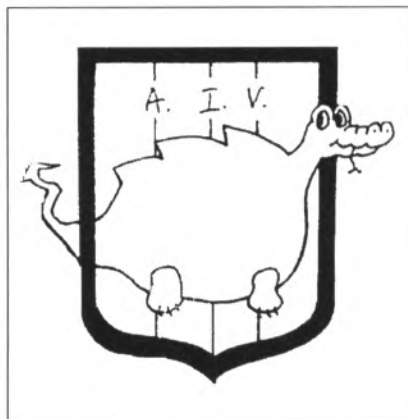
qual ens va oferir un refresc a la plaça dels Blavets de Lluc.

El dia següent, el novell prevere va presidir l'eucaristia al monestir de la Real a Ciutat.

Associació Infantil de Valldemossa

Un grup de gent, gran i petita, disposada a passar-s'ho bé, ha creat l'Associació Infantil de Valldemossa. Aquesta associació pretén que el temps lliure dels infants sigui creatiu. Proposa un programa d'activitats en les quals es pugui participar com a nins, com a monitors o com a simples col·laboradors.

Sota la Creu, Gabriel F. Seguí i Trobat, espera el moment de l'ordenació.

Just acabat el primer plenari, el nou consistori va posar per a la revista Miramar. D'esquerra a dreta: Gaspar Mas, UM; Rosa Estaràs, PP; Vicenç Colom, PP; Miquel Torres, PP; Miquel Boscana, PP; Joan Muntaner (batle), PP, Pedro Colom, GIV; Joan Lladó, GIV i Nadal Torres, GIV.

Rosa Estaràs amb el batle i uns regidors deianencs, a la sala de plens de l'Ajuntament valldemossí.

Nou consistori

Després de les eleccions municipals es constituí el nou Ajuntament. Per assistir a l'acte es desplaçaren a Valldemossa el batle de Deià i tres regidors. Hem de dir que aquest primer plenari fou tramès per la televisió local.

Sorteig de l'Hereva i la Beata

Cada any després de la processó del Corpus es fa el sorteig de les nines que han de representar la Beateta i l'Hereva durant les festes. Aquest any la sort va recaure en Naia Bianca Goya Aguirre i Marta Nadal Móra respectivament.

Monteverdi a Venècia

Monteverdi a Venècia és un espectacle musical creat per Rafael Lladó i Carles Ponseti que es va poder veure i escoltar al Casal Sollerí de Palma del dia 3 al 7 de juliol. Sempre ens alegrem de qualsevol manifestació cultural, i encara més si entre els que la fan possible hi veim amics i païsans com en aquest cas: Rafael Lladó Vidal, José Carlos Llop i Mito Vidal.

Joves uruguaians a Valldemossa

Al mes de juliol visitaren Mallorca un nombrós grup de descendents d'emigrants de les Balears, convidats pel Govern Balear. En vingueren de l'Argentina, de l'Uruguai, de Cuba i de Catalunya. En el grup de l'Uruguai n'hi havia cinc que són descendents de Valldemossa: Diego Lladó Gelabert, Fernando Mas Grela, Ignacio D. Mercant Gutiérrez, Juan Manuel Mercant Sapriza i Santiago Mercant Sapriza. El dia 11 visitaren la Universitat de les Illes Balears i foren rebuts pel vice-rector Antoni Bennàsar. Entre la gent de la UIB que els atengué hi havia Antònia M. Calafat, cosina de dos dels joves uruguaians.

Ens havien de deixar les seves impressions sobre el viatge per escrit,

Nines en espera del resultat del sorteig, envoltades per familiars i amics.

però encara no ens han arribat. Esperam rebre-les aviat i us les transmetrem.

Els ministres d'excursió a Valldemossa

Els ministres de Transport de la Unió Europea celebraren una reunió a Mallorca. Aprofitant l'avinentsa, el 16 de juliol visitaren Valldemossa.

Genia i Tomeu a El Encinar

Dia 19 de juliol, Genia i Tomeu ens delectaren amb un concert a El Encinar. Els assistents gaudiren de la fantàstica veu de Genia Tobin i de

les sempre ben agradables notes de la flauta de Tomeu Estaràs. Foren acompanyats per Miquel Brunet, piano; Balti Clar, contrabaix; i Miquel Angel Aguiló, guitarra.

Fonteta de la Beata

Un poc abans de les festes de la Beata, i vist l'estat en què es trobava la barrera de la fonteta de la Beata, dues veïnades, Apol·lònia i Catalina, decidiren comprar pintura i pinzells i pintar les barreres. Elles, desinteressadament, netegen la fonteta i tenen cura dels cossiols. A tots els que vivim a prop ens agrada molt el que fan, com també ens agradaria que la fonteta estàs il·luminada durant la nit.

Gabriel Català, campió

El nostre amic Gabriel Català Amengual ha resultat campió de les Balears de tir a colom, en la categoria veterans.

Enllaç d'Enric i Ketty

Enric Taltavull i Ketty Company han unit les seves vides, de la qual cosa ens alegrem tots els que els estimam. Un parell de dies després, el 4 d'agost, es reuniren amb els familiars i amics al Restaurant Can Penasso per tal de celebrar l'esdeveniment. Enhorabona i que sigui per molts d'anys.

Apol·lònia i Catalina pintant les barreres de la fonteta de la Beata.

Els bous de Costitx tornen a Mallorca després de cent anys d'absència

Es trobaren a Son Torró l'any 1894. Una comissió de la Societat Arqueològica Lul·liana encapçalada per Bartomeu Ferrà va iniciar la recaptació per tal de comprar-los. Cap institució no volgué ajudar-los i es feren gestions perquè no anassin a parar a museus estrangers. Així fou com els adquirí el Govern de Madrid per 3.500 pessetes. Actualment estan exposats a la Sala de Prehistòria Balear del Museu Arqueològic Nacional, a Madrid.

Concert d'estiu a Son Ripoll

Una vegada més, arribat l'agost, l'àmplia claustra de Son Ripoll s'omplí d'amics de la família Rotger Rebassa -aquest any més de sis-cents- per gaudir de l'afable hospitalitat, de l'excel·lent música i -com no dir-ho- de la saborosa sobressada, que any rera any ofereixen als seus convidats.

El dia elegit fou el 25 d'agost, els artistes, Angel Odena, baríton, i Marta Pujol i Pinyol, piano. El programa, variat: F.P. Tosti, E. Toldrà, M. Falla, W. A. Mozart, G. Verdi i G. Rossini, fou del gust de tothom.

i el cor desbordant amor,
començàreu el camí.

Un camí ple d'esperança,
de lluita i de treball,
un de l'altre éreu mirall
per a la vostra gaubança.

A l'hora de confidències,
escorcollant la memòria,
heu escrit vostra història
ben curulla de vivències.

Sempre tendreu companyia,
no sabreu que és soledat,
fills i néts Déu us ha dat

Vicenç Rotger i Antònia Rebassa, un moment abans de començar el Concert d'Estiu a Son Ripoll.

Sopar contra el càncer, un moment del sorteig.

Sopar contra el càncer a la Pizzeria Vesubio

Com és costum, cada estiu, se celebra un sopar a benefici de l'Associació de Lluita contra el Càncer. Enguany es va fer el 31 d'agost, la Pizzeria Vesubio fou altra vegada el lloc elegit. Nombrosos valldemossins hi participaren per tal de col·laborar en tan meritòria tasca.

Joan Cabot

El nostre col·laborador Joan Cabot ha col·laborat de manera molt activa en la preparació de l'Exposició Iconogràfica de Nostra Senyora de Lluc que es va inaugurar el dia 10 de setembre al monestir de Lluc.

Els amfitrions es preocuparen de tots els detalls perquè la vetllada resultàs perfecta, cosa que aconseguiren.

Vicenç Rotger i Antònia Rebassa han celebrat aquest any les seves noccs d'or, per tal de felicitar-los els dedic unes senzilles gloses:

Noccs d'or de Vicenç Rotger Buils i Antònia Rebassa Romer

Fa cinquanta anys, mig segle,
passa el temps en un sospir.

Unides les mans i el destí,
embolcallats per la il·lusió

que són la vostra alegria.

Quan de nit la lluna passa
mirau cap al firmament:
veureu l'estel més lluent,
que són deu que formen massa.

Així vull fer-vos present
que tots els Rotger-Rebassa
són gent de molt bona raça
que, com el sol, ve d'orient.

Antònia Serrano Darder

PARLAM AMB EN TONI TOMÀS, PRESIDENT DE LA FEDERACIÓ BALEAR DE CAÇA

Els qui hem compartit amb ell un dinar, o una taula rodona, o una simple conversa sabem que el president de la nostra Federació és una persona singular: defensant la caça, no caça; sent extrovertit, diu les coses clares i no li sap greu tenir enemics; en públic es pot convertir en un autèntic *showman*... Toni Tomàs, que accedí a la presidència de la Federació en l'etapa democràtica d'aquesta, havia treballat anteriorment per la caça des de l'Associació de Caçadors de Lluçmajor. En l'actualitat, i malgrat que la salut no sempre estigui a l'altura del seu impuls, continua al front de la Federació, dedicant-li temps i esforç. El visitarem al local social de la Federació i el trobarem enfeinat. Vat aquí el que ens contà:

P. Què és la Federació Balear de Caça?

R. La Federació és la interlocutora entre el món de la caça i l'Administració. És la seva representant legal i és la casa de tots els caçadors federats i de les associacions que la constitueixen. En altres països com França, tots els caçadors han d'estar federats, i això permet una organització més efectiva i més forta que en el cas espanyol.

La seva funció és defensar els interessos de la caça.

P. Quina és la posició de la Federació respecte de la caça amb arts tradicionals?

R. Em consider un defensor de les modalitats tradicionals de caça, cosa que m'ha costat algunes enemistats, però també el reconeixement de l'esforç fet per part dels caçadors d'eivissencs, de filats de coll, i altres. La Federació en aquesta línia ha ten-

gut una posició clara i decidida: quan ningú no es movia, fórem alguns pocs els qui començarem a punyir per mantenir la caça amb filats. De les primeres gestions amb membres de les associacions d'Alaró i Valldemossa fa devers vuit anys, passant per la trobada que tenguérem a Valldemossa fa quatre anys, cinc-cents aficionats a la caça tradicional del tord de tota la ribera mediterrània, a les darreres accions que ja us explicaré, han estat moltes hores de gestions i maldecaps. I la Federació sempre ha estat a primera fila, amb la col·laboració de la Direcció General d'Estructures Agràries, tant amb el senyor Borràs com amb el senyor Garrido.

P. Què fa ara la Federació per defensar la caça amb filats?

R. La caça avui dia és un assumpte, com altres molts, que depèn en darrera instància de la Comunitat Europea. És cert que hi ha una normativa europea que prohibeix la caça amb arts no selectives, i que inicialment s'incloueren els filats com a tals.

Per modificar això ja fa alguns anys que les federacions interessades de França, Itàlia i les Balears mantenim el contacte per fer pressió a Brussel·les.

En aquesta pressió hi ha hagut un aspecte positiu, la repercussió que amb el temps ha tengut. De tenir contactes esporàdics fa vuit anys, es va passar l'any 1994 a constituir un grup de treball (Grup Turdidae Mediterrani) entre entitats de caçadors, Administració i altres entitats lligades a l'estudi i la conservació de la natura. I això no és tot, el 25-IV-95 s'ha constituït l'Associació dels

Amics de les Caces Tradicionals, de la qual som soci fundador, per fer més efectiva la defensa dels nostres interessos.

Gràcies a aquest moviment impulsat bàsicament per italians i francesos podem continuar caçant, perquè ells són els que més ens defensen a Europa.

L'aspecte negatiu és que els eurodiputats espanyols se'n foten de la caça. Si acudeixen a les reunions (cosa estranya!) no diuen res, ni tenen criteri. Això és alarmant i és el que distingeix els eurodiputats italians o francesos dels espanyols. Els nostres són ineptes per a aquest tema, i si és necessari, ens tiren terra damunt.

De fet, Espanya signà el conveni de Berna (que posa els filats a la corda fluixa de la il·legalitat), mentre que aquells països, amb eurodiputats competents, no ho feren.

Fora d'aquest vessant internacional la Federació mantindrà el suport a aquestes formes de caça dèbils que estan en perill de desaparició, representant els interessos d'aquest col·lectiu al Consell Balear de Caça i als Consells Insulars de Caça, i col·laborant amb les associacions de filaters.

P. Al Decret que regula el calendari de caça d'enguany, al nostre parer, hi manquen algunes setmanes hàbils dins el febrer i la legalització de captures de tudons, cegues i perdis, que ara són il·legals.

R. El conveni de Berna exclou tota possibilitat d'allargar la temporada de caça passat el darrer diumenge de gener. Nosaltres ho hem sol·licitat en repetides ocasions i ens ho han denegat.

Pel que fa a les cegues, tudons o perdius, que sí que es poden caçar amb escopeta, he de dir que la llei és així, i que el caçador l'ha de complir. Mentre hi hagi aquesta normativa europea, ens vendrà just caçar tords.

Ara bé, la pressió organitzada dels caçadors és l'única forma de millorar la normativa de caça, que en qualsevol cas hem de respectar.

Hem parlat quasi tres quarts d'hora. En Toni Tomàs no es troba gaire fi de salut, però ha col·laborat aportant tota casta de material. Agraïm l'interès del president, que va ser obsequiat amb uns filats al darrer dinar de caçadors al Magatzem.

Notícies breus:

- La temporada de caça amb filats comença el darrer diumenge d'octubre, i acaba el darrer diumenge de gener. Es podrà caçar els dilluns, dimarts, dijous, dissabtes, diumenges i festius (no locals). Al tauler d'anuncis de s'Olivera hi trobareu el Decret que ho detalla.

- Arran d'una sentència del Tribunal Constitucional, tot el que correspon a la caça dependrà directament de les comunitats autònomes, que hauran de respectar la normativa internacional. L'Estat no en serà ja intermediari a l'hora de posar normes.

- L'Associació d'Amics de les Caces Tradicionals (AACT) es va constituir el 25-IV-95, i el dia 28-VIII-95 va fer la primera reunió de treball a Marsella. És l'eina internacional de protecció de caça amb filats.

- A la revista *Caza y Pesca* d'agost de 1995 hi trobareu un interessant article del secretari de la Federació Espanyola de Caça que té l'atractiu títol de «La desidia de nuestros representantes en Europa».

Antoni X. Colom

EXCURSIONISME

San Bernat de Menthon, 15 de juny Patró dels muntanyencs

El propassat dia 18 de juny va tenir lloc la tradicional trobada dels muntanyencs per celebrar la festa del seu patró, sant Bernat de Menthon.

La festa d'enguany és estat damunt el puig d'Alpare, una alçària que fa partió entre els municipis d'Artà i Sant Llorenç. El seu aïllament, ja que es troba envoltat de terres de conreu, el fa un curiós mirador que ofereix una magnífica panoràmica del sector Nord-Est de l'Illa.

La concentració es va fer a les 3.30 h de la matinada, prop de les cases de la possessió Sa Carbonera, el propietari de la qual, el senyor Miquel Flaquer, va donar tota classe de facilitats per moure'ns-hi per dins. Tot seguit es va iniciar la pujada al puig, encara de nit, amb l'ajut de piles elèctriques, la qual cosa donava la impressió que es movia per la muntanya una llarguíssima lluernia.

La sortida del sol, la gran incògnita de cada any, en aquesta ocasió

Missa concelebrada pels mossens Josep Estelrich i Antoni Gili al puig d'Alpare (Artà-Sant Llorenç) el dia de Sant Bernat de Menthon, patró dels muntanyencs. Fotografia de Maria Darder.

va ser veritablement bona, i vam gaudir d'una meravellosa vista de variants de llum i color.

Tot seguit va començar la missa concelebrada pels mossens Josep Estelrich i Antoni Gili.

De nou a les cases de Sa Carbonera, el Grup Excursionista de Mallorca (GEM), organitzador de la trobada, va obsequiar els assistents, unes dues-centes persones, amb un bon berenar.

Enguany la representació valldemossina va ser nombrosa i la componien Pere Castell, Joan Segura, Catalina Rullan, Rafael Estaràs i Antònia Boscana.

Na Francisca, la meua dona, el meu fill Joan Carles i jo ens desplaçarem el dissabte horabaixa a Sa Carbonera, on sopàrem amb altres companys del GEM, i després vam aprofitar per dormir quatre hores dins els cotxes.

Benigne Palos

LLIBRES

Llibres publicats en català que hem llegit aquest trimestre

Títol: *Palma, ciutat de llegenda*

Autor: Gaspar Valero i Martí

Edita: R. i J.J. de Olañeta

Col·lecció: La Foradada

Pròleg: Gabriel Janer Manila

El llibre té en compte cinc itineraris pels mites, les llegendes, les curiositats i els detalls de la ciutat de Mallorca. Gaspar Valero, gran coneixedor del tema, ens passeja, ens mostra i explica i ens recrea amb aquests recorreguts per la Ciutat Alta i la Ciutat Baixa.

Títol: *Portopí a la badia de Palma de Mallorca*

Autor: Lluís Salvador d'Habsburg-Lorena

Edita: Conselleria de Cultura, Educació i Esports del Govern Balear.

És la traducció al català del llibre de l'Arxiduc *Porto Pi in der Bucht von Palma de Mallorca* feta per Mateu Cabot. La coordinació i introducció són a càrrec de Sebastià Trias Mercant.

Títol: *Coll Bardolet al museu de Lluc. Nova donació*

Autor: Diversos

Edita: Publicacions del Santuari de Lluc

Es tracta d'un aplec d'escrits fets per a aquesta ocasió o per a alguna data assenyalada de la vida de Josep Coll profusament il·lustrat amb fotografies de quadres de Coll Bardolet que avui són del museu de Lluc. A més, porta una cronologia del pintor. Hi han aportat textos: Gaspar Alemany i Ramis, Josep Obrador i Cladera, Miquel Pons, Ramon Ballester i Vives, Rafel Perelló Paradelo, Dimitri Weiss, Gabriel Janer Manila i Josep Coll Bardolet mateix.

Títol: *Rialles i ploralles*

Autor: Gabriel Vicens Bonet

És un deliciós llibre de poesia, Pere Bru Serrano Darder diu, entre altres coses, al pròleg: «El vers lliure, allà on l'ànima dels elegits demostra la puresa de la seva sensibilitat, és el calfred que estremeix quan llegim la seva obra *Rialles i Ploralles*».

Títol: *Estudis Baleàrics, 49. Dret, Cultura i Societat-Miscel·lània*

Autor: Diversos

Edita: Institut d'Estudis Baleàrics

Teodor Ubeda és l'autor del primer dels articles i M. Pilar Rovira Serrano en signa el darrer.

Títol: *Estudis baleàrics. Estudis socials sobre la família a les Balears-Miscel·lània*

Autor: Diversos

Edita: Institut d'Estudis Baleàrics

En aquest número hi hem vist citat, a la bibliografia de l'article fet per A. Ordinas, G. Ordinas i A. Reynés: *La caça tradicional a Mallorca: llores i llores*, Antoni X. Colom pel seu article *Les modalitats de caça emprades a Valldemossa*, publicat a la revista *Miramar*.

Títol: *Revista de Ciència, núm. 15*

Autor: Diversos

Edita: Institut d'Estudis Baleàrics

Com el nom indica, és una revista especialitzada dedicada a temes científics.

Títol: *Es Tossals Verds nom per nom*

Autors: A. Ordinas, G. Ordinas i A. Reynés

Edita: Consell Insular de Mallorca. FODESMA

Un llibre molt engrescador, que a més de noms porta fotografies i plànols que ens assabenten també del paisatge d'aquella contrada.

REVISTES, PERIÒDICS I FULLS INFORMATIUS

Arribats a la nostra redacció el passat trimestre

Revistes

Ariany. Núm. 197

Edita l'Associació Cultural Ariany. A la coberta hi ha la fotografia dels set elegits per formar el nou consistori. Per als que anau d'excursió amb Sa Nostra, us direm que l'amic Joan Ferrer és un dels regidors per UM.

Coanegra. Núm. 128, 129

Publicació mensual de Santa Maria del Camí.

Damunt Damunt. Núm. 50

Revista d'informació local (Sant Joan).

Al número 50 Joan Bauçà i Barceló a la *Presentació de la Carpeta dels Goigs de la Mare de Déu de Consolació de Sant Joan* cita textualment: «Poema original de Pere Bru Serrano i Darder amb el títol de *Goigs i Pregàries a la Verge de Consolació*. Primer premi en el certamen poètic Verge de Consolació d'aquest mateix any 1995, reproduït a les revistes locals *Mel i Sucre* i *Damunt Damunt*. Consten d'entrada, nou estrofes, versets i oració».

Dies i Coses. Núm 46, 47

És la revista de Calonge, però cobreix una àmplia zona: Calonge, s'Alqueria Blanca, Santanyí, Cala d'Or i s'Horta.

El Mirall. Núm. 74

Editada per l'OCB de Palma. A la coberta porta una foto històrica: el pergamí de la Diada del 6 de maig de 1995.

Es Saig. Núm. 174, 175, 176

L'edita l'OCB a Algaida. Al número 174 porta els poemes de Pere Bru

Serrano Darder que meresqueren la Rosa d'Or a Castelltix el 1995, *Pedres per a un desaire*.

Faristol. Núm. 7

Revista del Col·legi Públic de Pràctiques. Està dedicada al poeta eivissenc Marià Villangómez. Reproduïm els poemes de dos alumnes de quart B.

Dins l'estany
brilla al sol l'esforç de l'any.
Les salines, petits horts de sal,
el vent i el sol, fan la màgia, la [màgia
de la sal. El treball i la suor
del saliner fan de la mar un hort
i de la sal or.
Dins l'estany
brilla al sol l'esforç de l'any.

Amadeu Corbera

La sal per les salines
la gent que la recull
treballant la sal marina.
El vol baix de les gavines
amb el sol de cada dia
i vaixells de grans tamanys
per la platja dels estanyes.

Marina Zaforteza

Fent Carrerany. Núm. 105, 106, 107, 108

L'Associació Fent Carrerany de Maria de la Salut és l'editora d'aquesta publicació.

Llucmajor de Pinte en Ample. Núm. 157, 158

Editada per l'OCB a Llucmajor.

Mel i Sucre. Núm. 180, 181

L'edita l'OCB a Sant Joan.

Montaura. Núm. 31 Estiu

Revista de Mancor de la Vall.

Pòrtula. Núm. 152, 153

Informatiu Cultural de Marratxí.

Ressò. Núm. 71, 72

L'edita l'OCB a Campos.

Santa Margalida. Núm. 30

És la revista de l'OCB de Santa Margalida. La dirigeix el nostre amic el poeta Rafel Bordoy.

Udol. Núm. 15

És la revista de Llubí.

Periòdics

Felanitx. Núm. del 2946 al 2957

Subtitulat Setmanari d'interessos locals.

L'Estel de Mallorca. Núm. 310 al 321

És l'antic *S'Arenal de Mallorca*, el diari dels mallorquins. L'edita i el dirigeix Mateu Juan i Florit.

Veu de Sóller. Núm. del 313 al 326

Fulls informatius, butlletins, catàlegs

Butlletí Oficial del Parlament de les Illes Balears. Núm. 10

Papers de la natura. Núm 20

Full informatiu que edita la Conselleria d'Agricultura i Pesca del Govern Balear.

Solcs i Ones. Núm. 17, 18

Butlletí informatiu de la Conselleria d'Agricultura i Pesca del Govern Balear.

Invitacions, comunicats i altres herbes

- El Conseller de Cultura, Educació i Esports del Govern Balear ens va convidar el dia 1 de juny a la presentació -a càrrec de Sebastià Trias Mercant- dels llibres *Castells roquers de Mallorca* i *Portopí* de l'arxiduc Lluís Salvador. Llàstima que la invitació arribàs massa tard.

- *Al-Mayurqa* ens va convidar a la presentació del seu treball musical *Projecte roig*, el dia 17 de juny a la plaça de la Gruta del Molinar. Presentaren l'acte Damià Pons, escriptor, i Miquela Lladó, de Música Nostra. Hi col·laborarà l'Associació de Veïnats Vogar i Ciar, del Molinar.

- Els presidents de «la Caixa» i del Patrimoni Nacional i el delegat de «la Caixa» a les Illes Balears ens varen convidar a la inauguració de l'exposició *L'art de l'argenteria a les col·leccions reials*, i a la conferència amb el mateix motiu que féu Manuel Gómez de Pablos. La mostra es pogué visitar del 12 de juliol al 10 de setembre a la Fundació «la Caixa».

- Hem rebut del Centre de Cultura Sa Nostra un programa d'unes tertúlies sopar a l'aire lliure, en el marc de l'«Estiu a la Fresca» que s'han celebrat tots els dijous del dia 8 de juny al 13 de juliol.

- Ens han arribat dues *Agenda Cultural de «Sa Nostra»* corresponents als mesos de juliol i agost.

- La presidenta de l'Associació Festivals Chopin de Valldemossa, Margalida Ferrà, ens va convidar al vernissatge amb motiu de la inauguració, el dia 4 d'agost, de dues exposicions.

La primera era en homenatge a Aina Maria Boutroux de Ferrà (1895-1986). Constava de records personals, iconografia i manuscrits de George Sand i Frédéric Chopin.

L'altra era una mostra de fotografies de Toni Catany.

- Sa Nostra, a través de l'Obra Social i Cultural i dins el Projecte Natura, ha trobat oportú dur a terme el programa d'educació ambiental «Sa Nostra amb la Natura», dirigit a les escoles de les Balears. Us n'informaran al telèfon 72 87 79 (els dilluns, dimecres i divendres de 9 a 12 hores).

FUTBOL

El CD Valldemossa At., la temporada 1995-96, estarà format pels equips següents:

- FUTBOL 2a. REGIONAL
- FUTBOL-7 BENJAMÍ

- FUTBOL SALA INICIACIÓ
- FUTBOL SALA ALEVÍ
- FUTBOL SALA INFANTIL
- FUTBOL SALA CADET

L'equip de futbol estarà entrenat pel qui va ser jugador de l'At. Balears, el Jerez i el Jaén: Fernando Monterde.

La directiva vol agrair la col·laboració de tots els socis, col·laboradors i patrocinadors que fan possible que temporada a temporada es pugui practicar el futbol i l'esport a la nostra vila.

Tomeu Torres

Valldemossa At., equip de futbol de 2a. regional

Valldemossa At., equip de futbol-7 benjamí

Valldemossa At., equip de futbol sala iniciació

Valldemossa At., equip de futbol sala aleví

Valldemossa At., equip de futbol sala infantil i cadet

El Valldemossa At. posant per a la posteritat.

TENNIS

Abans de comentar les activitats que hi ha hagut aquest estiu, vull demanar disculpes al guanyador del Torneig de Pasqua, Gaspar Mas, que el comentarista d'aquestes pàgines oblidà d'esmentar al darrer número

de la revista *Miramar*, com a guanyador d'aquest torneig, la final del qual va vèncer a Fèlix Marco.

Beata 95

En categoria alevins el guanyador fou Lluç Marco, que guanyà en un ajustat partit a Joan Lladó. En infantils el vencedor fou Tolo Morey

que guanyà fàcilment a un Vicenç Morey inferior físicament. En sèniors el joc maratonià de Rafael Salas s'imposà al veterà Lluís Oliver en tres sets després de dues hores i mitja de joc.

Durant les festes de la Beata el nostre campió infantil Marc Marco féu un partit d'exhibició amb el

Guanyadors del Torneig Sant Bartomeu (Dobles)

Finalistes en dobles sèniors Sant Bartomeu

Participants al cursat de tennis. Estiu de 1995

Finalistes tennis alevins. Beata 95

Finalistes del Torneig Beata 95 en categoria sèniors

Finalistes infantils Beata 95

també campió Mateu Fiol, al final del partit, l'Ajuntament els obsequià amb un bell trofeu.

El repartiment de premis del Torneig de la Beata es va fer el dia del trempó. Al mateix temps l'Excm. Ajuntament obsequià amb una placa commemorativa Marc Marco per la seva excel·lent trajectòria durant aquest any, i també el col·laborador d'aquesta revista fou obsequiat amb un preciós gerro per la seva col·laboració en tennis -he de dir que, per part meua, crec que no meresc tal honor. Aprofit aquestes línies per donar les gràcies a l'Excm. Ajuntament i als membres de la directiva per la seva col·laboració.

Marc Marco

Torneig Sant Bartomeu (Dobles)

En sèniors aquest Torneig fou guanyat per la parella formada per Gaspar Mas-Gabriel Calafat, que s'imposà a la parella formada per Emili Mulet-Gabriel Genovart, parella revelació del Torneig, ja que eliminaren els favorits Toni Gallego-Joan Ripoll.

En infantils els guanyadors foren Enrique Compte-D. Boza i en alevins, la parella formada per Lluç Marco-Albert Timoner es classificaren en primer lloc, seguits de la formada per Joan Lladó-Toni Calafell.

monitores diplomades Marga i Maria Bibiloni, dirigides per Antoni Bibiloni, son pare, han fet uns cursets de tennis que han comptat amb la participació de més de cinquanta infants d'edats compreses entre sis i tretze anys. El darrer dia de classe, després de fer diverses proves s'obsequià tots els participants amb un refresc i medalles.

No vull tancar aquesta crònica sense donar l'enhorabona a Marc Marco per haver estat integrat a l'Equip Nacional Infantil de Tennis.

Curset d'estiu de tennis

Durant els mesos de juliol i agost, el dimecres de 18 a 20 hores, les

Lluís Oliver

FUTBOL

Fernando Monterde, nou entrenador del Vallemossa At.

COMUNICAT

L'Associació de Pares d'Alumnes del CP Nicolau Calafat, en col·laboració amb l'associació de Joves de Valldemossa, tenen en cartera per ben aviat, l'organització d'un esport nou a Valldemossa, l'aikido. Les classes seran impartides per Lluç Mas, professor d'aquest esport al gimnàs Dojo-Kodokan de Palma. Les classes s'impartiran al Magatzem Municipal els dilluns i els dimecres, amb l'horari que es fixarà segons la demanda de tots els que hi vulguin anar, grans i petits. Es farà una classe de demostració en una data encara no determinada. Animau-vos a posar-vos com Bruce Lee!

PANADERIA
Y
PASTELERIA

Carrer de la Rosa, 4
Via Blanquerna, 15
VALLDEMOSSA

PER A GATONS I COQUES FINES
NO HI HA COM
CA'N MOLINAS

Tel. 61 21 56
Tel. 61 22 47

FOTOGRAFIES ESPORTIVES

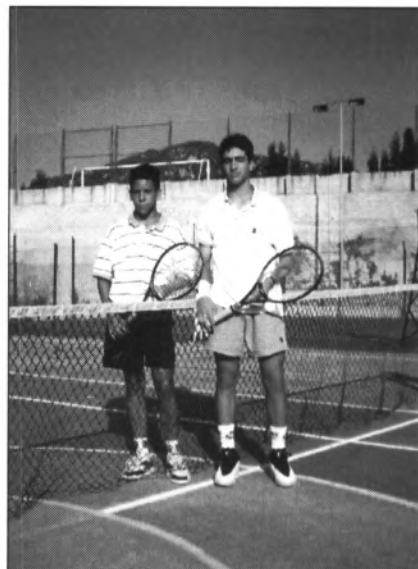
Equip aleví, olimpíades de Bunyola. 1995. Fotografia d'Esperança Mas.

Equip benjamí, finals insulars. Cala d'Or. 1995. Fotografia de Gaspar Mas.

Equip infantil campió de les finals insulars escolars. Son Servera. 1995. Fotografia de Gaspar Mas.

Beata 1995. Exhibició de tennis a càrrec de Marc Marco, infantil, i Mateu Fiol, cadet. Fotografia de Gaspar Mas.

SOLUCIONS ALS PASSATEMPS

Endevinalles

(del núm. anterior)

1. La muntanya
2. La dentadura
3. El vent
4. El riu

(d'aquest núm.)

5. L'obscuritat
6. El vent
7. El peix
8. L'ou

Sopa de lletres

Ca, test, sabata, escala, cuina, granera, corriola, guàrdia, balancí, aixada, sofà, cigonya, olla, caçador, espantaocells.

Deu errades

Agermanament del Col·legi Públic Nicolau Calafat amb l'escola Samba Kubally

El Col·legi Públic Nicolau Calafat, durant el curs 1995-1996 està agermanat amb l'Escola Africana d'Adults Samba Kubally, de Santa Coloma de Farners (Girona).

L'agermanament solidari entre les dues escoles sorgí de la VIIIa Trobada estatal d'Escoles Associades a la UNESCO, en la qual participaren els dos centres, a finals del passat mes de juny.

Samba Kubally és una escola d'adults que acull immigrants que

procedeixen principalment d'Àfrica. Allà se'ls fan classes de diverses matèries: alfabetització, llengües catalana i castellana, tallers,... i se'ls orienta i ajuda en la seva adaptació al país.

Amb aquest agermanament es pretén que al mateix temps que s'ofereix un ajud a Samba Kubally, els alumnes del Col·legi Públic Nicolau Calafat coneguin més de prop el continent africà i la vida dels immigrants que es troben lluny del seu país i que creixin en ells els

valors de comprensió i tolerància perquè siguin capaços de viure en un món divers, solidari i en pau.

Des de la revista *Miramar* el Col·legi Públic Nicolau Calafat vol fer extensiu aquest agermanament solidari a tot el poble i es convida a totes les persones interessades en col·laborar en l'agermanament a aportar idees i a participar en les activitats que s'organitzaran per ajudar l'escola Samba Kubally.

TENNIS - ELECCIONS A LA NOVA JUNTA DIRECTIVA

Al mes de novembre d'enguany es compleix el període legal de quatre anys de mandat de la Junta Directiva, per aquest motiu es procedirà a l'elecció de la nova Junta. En el moment oportú i en períodes legals es convocaran eleccions, i quedaran exposades a la pissarra del club (Bar S'Olivera) les noves candidatures i normes per a l'elecció de la nova Junta.

Des d'aquestes pàgines volem expressar, en nom propi i de la Junta Directiva, el nostre agraïment per la seva col·laboració a l'Excm. Ajuntament de Vall-

demossa, per les seves subvencions i millores a la pista, a la qual gràcies al seu suport hem pogut practicar aquest esport que tant estimam, mitjançant cursets per a infants i majors, etc. A la propietària del bar S'Olivera, senyora Antònia Torres, per les facilitats que ens dona cedint-nos local i espai per poder expressar les nostres activitats (lliurament de trofeus, pissarra, horari de pistes). A tots els socis del club, practicants o no d'aquest esport. Esperam i desitjam que la nova Junta Directiva tindrà el mateix suport que hem tengut durant aquests quatre anys i puguem donar més auge a aquest esport a nivell regional.

El secretari,
Lluís Oliver

Abans de pujar a Cartoixa,
en s'hivern quan ja fa fred
o s'estiu, en fer calor,
si ho voleu dolcet-dolcet:
pastissats de lo millor,
PASTISSERIA SA CARTOIXA.

FORN I PASTISSERIA «SA CARTOIXA»

Via Blanquerna, 1
Tel. 61 25 20

VALLDEMOSSA

Endevinalles

5. No es veu, ni es toca,
no se sent ni s'escolta.
Els estels acompanya,
dorm sota la muntanya.
Arriba la primera
i també al final.
La vida acaba amb ella
i el riure es torna espant.

6. Una cosa que tot menja,
bèstia, ocell i flor que penja.
Menja ferro, menja acer,
menja pedres del pedrer.
Mata ocells, ciutats comtals,
de muntanyes fa sorrals.

7. Viu i no respira,
com un mort és fred.
Beu tota la vida sense tenir set.
Duu una cuirassa
que no dringa massa.

8. Una capsa sense tapa sense pany i sense clau el tresor que en ella es guarda és tot groc i no gens blau.

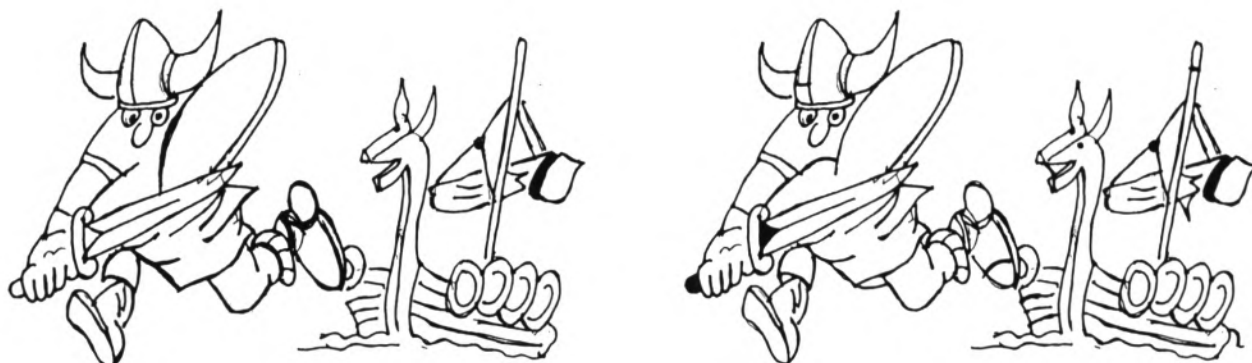
Ferran Móra i Gayà

Sopa de lletres

Trobau dins la sopa el nom dels quinze dibuixos representats.

Deu errades

Bernadí Estaràs, «Gotzo»

C/ Arxiduc Lluís Salvador, 23
Telèfon 61 25 84
VALLDEMOSSA

Cafeteria Bar **LA CARTUJA**

Pça. Ramon Llull, 1
Tel. 61 22 40
VALLDEMOSSA

Bar Restaurante

CAN COSTA

Teléfono 61 22 63
07170 Valldemossa - Mallorca

PRIMER HOTEL DE TURISME RURAL
A MALLORCA
PRIMERA EMPRESA EN NOMBRE
D'EMPLEATS A VALLDEMOSSA

*Hotel Restaurante
Vistamar*

Vistamar de Valldemossa
07170 Valldemossa (Mallorca) España
C/ Predio Vistamar, s/n.
Tel.: 34-71 - 61 23 00
Fax 34-71 - 61 25 83

VIATGI AMB BONA COMPANYIA

La seva agència de viatges al Polígon de Son Castelló

Gremi Fusters, 11 • Tel. 43 00 01 (8 línies) • Télex: 69120 • Fax: 75 81 31 • Palma de Mallorca

SUCURSALS A: ILLES CANÀRIES • EIVISSA • COSTA DEL SOL • CALA D'OR • CALA RAJADA